

σου και στέναξε βαρεία, βαρεία κι άρμονικά. Μά έτυχε να είσαι τότε στις ώρατες σου στιγμές, στις νεανικές κι ώρατες στιγμές της ζωής σου. Κρατούσες, ναι, τις προγονικές περιγαμνές στο χέρι—μά στο ξεροβί χέρι. Δόλωμα τις είχες κι όχι όπλο. Το άντροφόνο δεξί σου ξάμωνε ψηλά το γιαταγάρι—τρόμο των όχτρών και των φίλων κούγγημα. Δέ δια κόνευες—άπαιτούσες. Κ' ήσουν σεβαστός, κ' ήσουν θαυμαστός, κ' ήσουν ήρωας. "Ετσι σ' είδε ο Ποιητής και συγκινήθηκε και συντρόφευε το θυροδάρομό σου με τους ήχους της λύρας του.

Μά τώρα; ποῦ είνε τώρα το σπαδί σου; Χάρβαλο σκουριάζει στα χώματα. Ποῦ είνε τ' άντροφόνο δεξί σου και το λεβέντικο κορμί κ' ή άξια περιηφάνεια σου; "Ατονα κι άνευρα κούτονται στη γή· τ' άφηκες, τ' άχασες, τ' άλησμόνητες ώμέ! τ' άχες και τ' άχασες!..

*

"Οχι· δέν άξίζεις και δέ θά σε κλάψω εγώ. Ούτε ή πομπιεμένη σου ζωή με συγκινεί. ούτε κι ο άφρευτος θάνατός σου Γεννήθηκες στ' άστραπόβροντα και ξεψυχάς μέσ' στο βοῦρκο. Γεννήθηκες για να πεδάνης γοργά, σαν το συχαμερό παράλλαμα. Μόλις γεννήθηκες φέρεσες την προγονική χλαμύδα, πήρες τ' άρχαιο σκήπτρο στο χέρι σου, τ' άφυλλο και τ' άκαρπο τ' "Ομηρικό σκήπτρο κ' είπες ν' άνα στήσης γενιά. Και τ' άκαμες. Μά πώς τ' άκαμες, αλόιμόνο σου! "Αντί κορμιά ίσκιους έβγαλες· αντί στητούς παληκαράδες κακότροπα Τελώνια. Εύκολο σου ήταν να ζήσης καταχτητής και προτίμησες τή ζητιανιά. "Α! πώς χάρουμαι τώρα στο ξυλοφόρωμά σου! Κοιτάζω μή φανή κοκκινάδι στο μάγουλο, θυμός στο αίμα σου· τίποτα. Το έμπνο δέν κοκκινίζει. Το προγονικό φκασίδι ποῦ πασάλευπες το πρόσωπό σου, δέ δείχνει ντροπή. Πασάλευπες το πρόσωπό σου και τ' άκαμες σιχαμένο.

Ποῦ νάβρω γώ για τέτοιο σίγαμα δάκρυα;

*

"Ηταν ένας καιρός—και δέν είνε μακρυνά—ήταν ένας καιρός ποῦ τ' άγγιγμα του καταχτητή, άκόμα και του φίλου ή παρατήρηση, έφτανε να σε κάμη ν' άνταρυνθής σαν "Εγγέλαδος. Δέν ψηφοῦσες τότε όρμη και δύναμη· δέ μέτραες όχτρους και δέ λογάριάζες φίλους. Φίλος το χέρι σου, δύναμη το σπαδί σου,

Η ΠΑΝΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΛΑΧΤΗΣ

"Ηταν νύχτα βαθεία κι' άφέγγαρη· ή γής ανάδινε άκόμα ζέστα από την όλόήμερη κάψη του "Αλωναριάτικου ήλιου· πάνου στές ήλνες έπρίλλιζαν άδιάκοπα τ' ατρίδονα, και κάπου κάπου άκούότου του γκινόη το λάλημα. Στην κχοικιά του ο Στάθης Πλακίδας άγρυπνούσε. "Ακκουμπισμένος στο κατώφλι του καλυβιού του, ζυπόλυτος και ζεμάνικωτος, εκάπνιζε ύπομονετικά προσμένοντας· μέσα το καλύβι ήταν άδειο και σκοταδερό.

«Στάθη» τον έκραξε μίχ φωνή ταπεινή.

«'Αφέντη» άποκρίθηκε άμέσως «καλησπέρα· κόπιασε.» Κ' έσηκόηθη με μίας σιάνοντας το πλατοβράκι του. "Επειτα έβγαλε σπίθες από ένα στρινάρι, άναψε στην ίσχανά ένα διαφοκέρι, και με τούτο το μικρό φαναράκι, ποῦ εκρεμότου στο θυρόφυλλο και ποῦ τ' α γυαλιά του ήταν λυγδιασμένα από το λάδι και μαύρα από την άθάλη.

ο έαυτός σου θεός! Σήκωνες ψηλά το κορμί κι άρπαζόσουν στα χέρια. "Επεφτες· ναι, ξεματωμένος στο τέλος μ' άπανωθιό σου όλο-γυρνούσε ή Δόξα... "Ω μαῦρε Βουκέφαλε, ποῦ είνε τώρα οι θυμοί σου; Ποιός κόλλησε βρυκόλακας άπάνω σου και σ' άδειασε τή φλέβα κι ούτε χαστούκι, ούτε βρισές μποροῦν να σε συνεφέρουν; Μαζι με τους άρχοντες σου μοιράζεις τ' άκόλυβά σου—τ' άπολλά εκείνοι και σὺ τ' άλίγα—τρώς και θρέφεσαι με τον έαυτό σου, χταπόδι! Κάθεσαι στο τραπέζι και χαροκοπ'άς, λές κ' είνε ή βρωμοζωή σου παράδεισος. Σήκω μωρέ όρθός και κλώτσα μακρυνά την άτιμη τάβλα. "Ορθός σηκώσου και τήρα ξεροβόδεξα το αίλος ποῦ σε πνίγει—το ξετσιπώμα. Νῶε μεθύστακα, άκου τ' άγέλοια ποῦ βάνουν τ' άπαιδιά σου στη γύμνια σου και ντύσου!..

*

"Ο πόνος με σφάζει, ο πόνος!.. Βλέπω την κατανιά σου και το δάκρυ όμπρίζει στα μάτια μου. Μά όχι· το πίνω και πνίγομαι, δέν τ' άφίνω να τρέξω. "Ατιμε, άδικε, άμναλε λαέ, γ' ά σένα δέ θά τρέξω· δέν τ' άξίζεις να τρέξω! Με το ποτήρι στο χέρι έλλίξω γοργά, προσμένω άνυπόμονα να καλωσωρίσω το θάνατό σου Σ' αν άγριος προσμένω να χοδέψω τρελλά και να τουφεκορίξω άπάν' από τον τάφο σου..

Και τότε να σε κλάψω, τότε θά κλάψω παρόνομε.

"Ω λώθρα των λαών, των κρατών κλωτσοσκουφι, χάσου άπ' τή ζωή και μη ντροπιάζεις τή ζωή και το δημιουργό της.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΒΡΑΜΗΣ

Κάποιου λογιώτατου τοῦ πέθανε το παιδί του· κι άμα είδε να μαζωχτοῦν πολλοί άνθρωποι· γι' τήν κηδεία, έλεγε:

— Ντρέπομαι να παρουσιάζω σε τόσο κόσμο ένα μικρό παιδάκι.

"Ενας λογιώτατος μήν έχοντας παράδες άναγκάστηκε να πουλή τ' ά βιβλία του· κ' έγραφε τοῦ πατέρα του στην έπαρχία:

—Νά με συχαρής, πατέρα! γιατί τώρα με θρέφουν τ' ά βιβλία.

"Ενας λογιώτατος είδε στον ύπνο του ότι πάτησε καρφι· κ' επειδή νόμισε όταν ζύπνησε ότι τοῦ πονεί το πόδι τ' άδενε. Και κάποιος άλλος μαθόντας τήν άφορμή του είπε:

— Μά γιατί, χριστιανέ μου, να κοιμηθής ξεπόλυτος;

Στο λίγο φως έφάνηκε ή μορφή του χωρικόη· ήταν ψηλός και χοντροκάμωτος, μισόκοπος στα χόνια, δίχως γένεια, αλλά με μικρό σταχτί μουστάκι, κ' ήταν κακοφτιασμένα τ' ά πινάματα του μακρουλού προσώπου του.

«Καλησπέρα Στάθη» τούπε ο άλλος, ένας νέος όμορφος, ντυμένος με φράγκικα καλά φορέματα και με χαμηλή γάβα στο κεφάλι «ήρθε άπόψε;»

«Ξεφλίζεις» άπολογήθηκε με πονηρό χαμόγελο «μαζι με τές άλλες γυναίκες, εκεί κάτω σταλώνι· να ή φωτιά ποῦ τους φέγγει· άκου και το τραγοῦδι τους. "Ολη μέρα ήθερίζαμε σήμερα. Δέ σούπα πώς δέν έχεις να μετανοιώσεις· γι' ατ' ά μούρριζες τή φίλια σου.»

«Θά το ίδούμε» άπάντησε σοβαρά ο νέος· «έτσι μούλεγε κι' ο άλλος στές άρχές. "Εχόρτασε καλά καλά, και τώρα με μάχεται.»

«Και τότε φοβάσαι;»

«Τό θεό μοναχά φοβούμαι.»

Μία στιγμή έσιώπασαν· ο νέος εκάθησε άπάνου σ' ένα γογγύλι ξερό, ειδίπλωσε τ' ά πόδια του κι' άκκουμπήσε στο φράχτη του καλυβιού. "Ο Στάθης τον εκοίταζε συλλογισμένος και τούπε:

«Κατεβαίνω σταλώνι· μήν άνησυχ'άς αν άργήσει· πρέπει νάβρω τρόπο γι' ά να τήνε στείλω.»

ΑΠΟΒΡΑΔΑ

ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ...

«... Αὐτό θά συμβή και σ' εκεί και σ' εκέ... "Οσοόο άλλα ποῦθι'ά θά πετάξουν μακρύτερα...»

Νίτσε

'Ατέλειωτ' είναι ή σιγάτα μου κι' ο όρόμος πάλκουθῶ... 'Ατέλειωτ' άγκαθόσπαρη και αίματοβαμμένη, σε ποιά κορφάδα ή σιγάτα μου και ποῦ στερνά παλινε, κ' εγώ δέν το γροικῶ...

Λαχάνιασαν, κουφίστηκαν και σαν άπεκλιομένοι μου γνεύουν οι συντρόφοι μου πώς μάταια τραβῶ.

Μά γόν, με κάποιο άπόφωτο ποῦ άπ' τήν καρδιά μου βγαίνει, θυμύμαι πώς ή σιγάτα μου προς κάπου με παλινε.

Κι' άλύπητος άφέντης Κρατώντας το Σταυρό, και πάλε καποίσιω μου, σα σκλάβους τους τραβῶ.

Γιάννινα

ΕΓΓΑΝΘΙΑ ΧΑΤΖΗ

ΜΙΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

Και πλησιάζοντας συγκινημένος κοντά σ' εκείνη — Σ' αν ξένος πιά 'πό σένα, "Ελλη, με δισταγμό το μῶ να σου μιλήσω. Πολύ αλλάξαμε· δέν είμασπε πιά οι ίδιοι· κι' όμως από κάπια μακρινή ένθύμηση, σά να αίστάνουμαι λίγο θάρρος ποῦ με σπρώχνει λίγα λόγια να σου πῶ. Θ' αναι πικρά; ω, ναι και γι' α τους δύο μας· κι' όμως επίτηδες, γι' αυτό ήρθα εκδῶ τώρα. Πιστέσω θά θελήσεις να τ' άκούσεις γι' α πρώτη και γι' α ύστερή φορά.

"Απλωσ' εκείνη το χέρι της σα νάθελε να τ' άκκουμπήσει στα χείλη του, να τοῦ κόψει τή λυπητερή ξεμυστήρηψη και τούπε:

— "Ω, πῶς σε παρακαλῶ, μή μου θυμίζεις τ' ά παλιά.

Και άφου έπρόφερε τούτα τ' ά λόγια, εκάτέβασ τ' ά μάτια ντροπιασμένος κ' έπήρε τον κατήφορο με σα στα σκοτάδια του έλακίωνα.

«Θ' ανε τέλος δική μου» είπε με το νοῦ του ο άλλος ας πάει και το κεφάλι· εκτίκιασα τ' άσόν· καιρό τώρα.»

"Ο Στάθης Πλακίδας έφτακε σε λίγο σταλώνι. "Ηταν ένα σιγάδι ξεφωτο τρογορυσμένο από ήλνες μικρόκορμες. Μία φωτιά κρεμύμενη σ' ένα κλωνάρι εκαιε καπνίζοντας· σ' ένα μέρος ήταν μία στίβα άστάκια μπαμπαρόσταρου, ποῦ πέντε γυναίκες, καθούμενες χάμου μέσα στα φλίκουρα και τ' ά γένεια, με καλαμένιες ζούβλες τ' άνοιγαν, τ' ά γύμωναν από το φλοῦδι, κ' έτσι παστρεμένα τ' άρριγαν μέσα σ' ένα ψηλό τερτικό. "Ακούοντας τ' ά πατήματα του Στάθης, παρμένες κι' άλλες από τον κόπο και την άγρύπνια, οι δουλέφτες είχαν πῶς το τραγοῦδι τους· κι' άφτῶς άφου τές είμίωσες, έξεφουτίλισε πρώτα τή φωτιά, ποῦ ανάδωκε άμέσως περισσότερη λάμψη, και, βλέποντας έπειτα πώς το τερτικό ήταν γιομάτο ως το χείλο, τ' άδραξε παραμάσκκλα και τ' άδειασε σταλώνι, όπου ήταν κι' άλλα πολλά ξεφλοιδισμένα άστάκια.

«Νυστάζετε» τές έρώτησε φέρνοντας όπίσω στη

Καὶ τὸ πρόσωπό της ἐσκοτείνιασε πειότερο ἀπ' ὅ,τι σκοτείνιαζε γύρω ἢ πλάση στὸ σιωπηλὸ κι' ἀργὸ καλοκαιρινὸν ἠλιόγευμα. Κ' ἐξακολούθησ' ἐπειτα ἀπὸ μικρὴ μελαγχολικὴ πύξη.

— Σ' ἄλλου πιά δοσμένη τὴν ἀγάπη. χτήμα ἐκείνου. καὶ μόνου, φέρνω στὸ χέρι τὸ σημάδι αὐτὸ ποῦ φανερώνει τὸν ἀχώριστο δεσμό μου. Μέσ' τὴν ἀχτίδες τῆς πολυτιμῆς του πέτρας σὲ κάθε ὥρα, καὶ στοῦ ἡλίου τῆ λάμψη καὶ στὸ θαμπὸ τὸ φῶς τοῦ καντηλιῦ, διαβάζω πάντα τὸν ἄστυ μου ὄρκο «πάντα δική σου» κι' εἶν' ἡ καρδιά μου γιὰ κάθε τι ἄλλο νεκρὴ· κι' εἶν' ἡ ἀγάπη μου ξένη τώρα. Μὴ μὲ γέννησ' ἀνωφέλεστα τὴν τρικυμία στὴν ψυχὴ μου. Δὲ θὰ κερδίσεις τίποτα. Πικρὰ θὰ κλάψουμε κι' οἱ δύο· τοῦ κἀκου.

— Ξένη γιὰ μέ, νεκρὴ, σ' ἄλλου δοσμένη τὴν ἀγάπη; Ὡ Ἑλλη, Ἑλλη. περνοῦν οἱ καιροὶ καὶ δὲν εἴμαστε πιά οἱ ἴδιοι. Κι' ὅμως δὲ θὰ λησμονήσῃς ἀκόμα. Πάνε χρόνια πολλά, μὰ ἡ θύμησή δὲ σβύνει· ὅταν μικρὰ, χερσισπασμένα κάτω ἀπ' τὴν πορτοκαλιῆς ποῦ φαίνονται ἀπὸ δῶ, ἐκεῖ πέρα στὴ γωνιά τοῦ κήπου σου ἀλλάξαμε τόσα φιλιὰ καὶ τραγουδάκια... θυμήσου...

Μὲ τὰ ξανθὰ μαλλάκια σου ἦσαν τότε ἕνα οὐρανικὸ ἀγγελάκι ποῦ ἡ ἐφτυχία ἐπλεε στὰ μάτια σου, καὶ σ' ἐσφιγγα πολὺ πολὺ μέσ' τὴν ἀγκάλη μου καὶ μούλεγε πῶς μ' ἀγαπᾷ καὶ πῶς θὰ ζήσουμε σὰν μεγαλόσομα μαζί ἐφτυρισμένα καὶ γιομᾶτα ἀγάπῃ· κι' ὅπως τώρα μεγάλη, ἔτσι καὶ μικρὴ τότες, μὲ μάγετες κι' ἦμουν δικός σου ἀπὸ τότες κι' ἐζούσα μόνο γιὰ σένα.

Μὰ ἦρθαν χρόνοι· πῶφυγα μακρὰ, μικρὸς ἀκόμα· καὶ σὺ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, δωδεκάχρονο κοριτσάκι, νὰ θυμᾷσαι ἀραγε τί μούλεγε σὰν χωριζόμεσθε κάτω ἀπὸ τὸ σύσκιο φύλλωμα τῆς πορτοκαλιῆς; Τὰ νεραντζάνθια κρέμονταν πὸ πάνω μας, ἐκοψες ἀπ' αὐτὰ μὲ τὸ χεράκι σου ποῦ τ' ὠδήγαε μιὰ οὐράνια ἀθωότη, κράτησες λίγα σὺ, τὰ κέντησες στὸ φορεματάκι σου καὶ δίνοντάς μου τᾶλλα μούπε; — Κράτησ' τα καὶ θυμῶ· εἶν' ἀρεθῶνας μας, ὅταν γυρίσεις θὰ φορέσουμε ὁμορφότερα πλεγμένα σ' ὁμορφα νυφιάτικα στεφανάκια. — Ἐπειτα σὰν ἀλλάξαμε τὰ στερνὰ δλόθεσμα φιλιὰ ἐφυγα κι' ὅταν πὸ χρόνια κατόπι γύρισα σ' εὐρίσκω σ' ἄλλου ἀγκάλη.

Λησμονήσῃς ὅλα, λησμονήσῃς καὶ τοὺς ὄρκους μας Ἑλλη· τὰ νεραντζάνθια ποῦ μούδωκες ἐδῶ καὶ

δέκα χρόνια τᾶχα φυλαγμένα πάντα στὴν καρδιά μου καὶ τώρα νά τα. Ἑλλη, περιμένω καὶ τὰ δικὰ σου· δὲ θὰ τ' ἀλλάξουμε μὲ τὰ νυφιάτικα πιά; Δὲ μὲ ἀνήκουν ἄλλο τώρα. Εἶν' ἡ καρδιά σου νεκρὴ, σ' ἄλλον δοσμένη· κι' ὅμως σὰ νᾶχω κι' ἐγὼ κάπιο δικαίωμα, κάποιος τίτλους ποῦ μὲ γέννησαν δέκα χρόνων ἀγάπῃ κι' ὄνειρα ποῦ μόνο σὲ σένα πετούσαν. Κ' ἐρχομαι· τώρα καὶ βρίσκω σφαλιστὴ καὶ σιδερένια τὴν καρδιά σου. Ἑλλη, τί λὲς σ' ἀφτά;

Σήκωσε τὰ μάτια τώρα ἐκείνη, τὰ μάτια τὰ μεγάλα καὶ βαθιὰ καὶ τὸν ἀντίκρουσε μ' ἕνα βλέμμα γιομᾶτο πόνο ποῦ πίσω ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν του γαλήνη λὲς κ' ἐσάλεθε γοργὰ τὸ μακρυνὸ περασμένο κι' ἐνώνονταν μὲ τὸ φουρτουνασμένο τὸ παρόν.

— Λοιγίζεις νᾶχεις δίκιο, Λέαντρε, εἶπε· κι' ὅμως ὄχι: Ἐπειτα ἀπὸ ἕνα παιδιάστικο εἰδύλλιο ποῦ πέρασε τώρα τόσα χρόνια, ἐργεσάι καὶ μὲ ζήτησ' γιατί δὲ βάσταξα τὸν ὄρκο ἐκεῖνο ποῦ μωρὸ ἀκόμη σοῦδωκα. Τ' ἔνθια τῆς πορτοκαλιῆς μαράθηκαν, μαράθηκε κι' ἀφτὴ μέσ' τῆς ζωῆς τὸ πάλημα κι' ἐπειτα πὸ τόσο μακρυνὸ λησμόνημα, πὸ τόσα ποῦ διαβήκαν πὸ τὴν καρδιά μας καὶ τὰ τόσα τῆς ζωῆς μαρτύρια, πῶς ἤθελες κι' ἡ ἀγάπη αὐτὴ νὰ μὴ σβυστεῖ;

Τόσα χρόνια δίχως τὴν παραμικρὴ σου εἰδηση πέρασαν, κι' ἡ εἰκόνα σου ποῦταν χαραγμένη στὴ μικρὴ τότες καρδιά μου ξεθώριασε ὅπως βεθωριαζέει κι' ἡ πιὸ ζωηρὴ εἰκόνα στὴ μακρινὴ πολυκαιρία. Κι' ὅμως δὲ σὲ λησμόνησα· μὰ πῶς μπορούσα νὰ περιμένω; ποῦ νὰ βρασιεῖ; σ' ἕνα ἀγοράκι ποῦ μόλις θυμολύμουν τὴν ἀλλαγμένη τώρα μορφή του; Ὁ καιρὸς δὲν τρέφει τὴν ἀγάπῃ κι' ὅπως τὸ λυχνάρι· δίχως λάδι σβύνει, ἔτσι κι' ἀφτὴ.

Λὲς πῶς μὲ θυμολύμουν; μ' ἀφτὸ ποῦ τὸ ξέρω; ἴσως τώρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸν πολυκαιρινὸ σου ξενιτεμὸ καὶ ξαναθυμολύμω τὰ παιδιάστικά σου, θυμολύμω καὶ ἐκεῖνο καὶ τραθηγμένο ἀπὸ τὴ γλύκα τῶν ἐφτυρισμένων μικρῶν χρόνων ξαναγυρίζεις τώρα τὸ βλέμμα σου καὶ τὴν καρδιά σου γιὰ ν' ἀκούσεις τοὺς παλιούς σου μυστικούς σκοπούς, κι' ὅμως δὲ θᾶναι ἀφτὸ συνέχεια τῆς ἀγάπῃς ἐκείνης· δὲν πιστέω, τὰ ξαναθυμᾷσαι σὰν ἕνα παιδιάστικο παιχίδι ποῦ παίζετ' ὁμορφα καὶ τῶρ' ἀκόμα, καὶ γι' ἀφτὸ μὲ τὰ λὲς. ἴσως τίποτα περισσότερο νὰ μὴν εἶναι. Ὅμως πᾶν ἐκεῖνα, πέρασαν ἀγύριστα, γιὰ πάντα κι' εἴμαστε τώρα φίλοι μὰ ἀπὸ ἀγάπῃ ξένοι.

Τὴν καρδιά μου τὴν ἔδωκα πιά χωρὶς νὰ μπορῶ

μὰ οὔτε καὶ νὰ θέλω νὰ τὴν ξαναπάρω. Ὅταν γυρίζεις στὰ μικρὰ σου χρόνια, ὅπως κι' ἐγὼ, θυμῶ τὰ ὁμορφα καμώματά μας, μὰ τώρα μεγάλοι ποῦ εἴμαστε, μόνο γιὰ παιχιδάκια μποροῦμε καὶ πρέπει νὰ τὰ πάρουμε. Μιὰ νέα τώρα ἄξια σου μπορεῖ νὰ σοῦ ἐμπνεύσει ὠραιότερα καὶ γλυκότερα ὄνειρα, ἀνοιξε πιά σὲ καινούργιες σκέψεις τὴν καρδιά σου καὶ λησμόνα ὅ,τι δὲν πρέπει νὰ θυμᾷσαι.

Κ' ἐγυρε πάλι κάτω τὸ κεφάλι καὶ χαμήλωσαν τὰ μάτια της.

— Ἑλλη, εἶσαι σκληρὴ, τῆς εἶπ' ἐκεῖνος, γυρέβεις νὰ μὲ πνίξεις στὴν καρδιά μου τοὺς ὠραιότερους, τοὺς ἀγνότερους παλμούς τῆς ζωῆς μου. Ὡ, μὴ πιστέβεις ἔτσι, ὄχι. Τὰ λόγια ἀφτὰ ποῦ τώρα σοῦ εἶπα εἶναι, ναί, συνέχεια δέκα χρόνων ἀγάπῃς. Δὲ σὲ λησμόνησα ποτέ· σὲ σένα κάθε ὄνειρό μου καὶ κάθε στεναγμὸς πετούσε ὅπως καὶ τώρα· μὴ, μὴ μ' ἀδικεῖς. Τυφλὸς στὴς ὁμορφίε; ποῦ πέρασαν μπροστά μου στὴν ξενιτειά, σένα μονάχα σκεφτόμουν, σένα ἐλάτρευα, χρυσὴ μ' ἐλπίδα κι' ὅταν τώρα μπόρεσα νὰ φύγω νᾶρθω νὰ σὲ ξαναἰδῶ πετάχτηκα σὰν τὸ σκλαβωμένο τὸ πουλί ἀπὸ τὸ κλουβὶ του. Κ' ἐμαθα μόλις ἦρθα πῶς ἦσαν παντρεμένη μὲ τὸ στενωτέρό μου παιδικὸ φίλο, σὺ ἡ ἀλησμόνητή μου.

Στάνθηκα τὴν κρυάδα τοῦ θανάτου στὴν καρδιά, κι' ὅμως μὴ νομίζεις πῶς σ' ἀδικῶ γι' αὐτό, ὄχι. Εἶχες δίκιο, ναί, δὲν μποροῦσε νὰ δεθεῖς μ' ἕνα ὄρκο παιδικό· κι' ἐγὼ νὰ ἦμουν στὴ θέση σου ἴσως ἔτσι ἦθκανα, μὰ ἡ ξενιτειὰ βλέπει στολίξει κάθε τι τὸ ξεμακρυσμένο αἶσθημα μ' ἄστυστο φωτιστέρανο κι' ἔτσι μένει γιὰ πάντα ἀλησμόνητο. Εἶχες δίκιο· ναί, δὲ σοῦ ζητᾶω λόγο γι' ἀφτό, ὅμως μὴν εἶσαι τόσο σκληρὴ, μὴν περιφρονᾷς τὰ ὁμορφα ἐκεῖνα χρόνια ποῦ θᾶναι τὰ μόνα ἐφτυρισμένα τῆς ζωῆς μας καὶ μὴ θαρρεῖς πῶς δὲ σ' ἀγαπῶσα πραγματικὰ ὡς τώρα. Ὅμως τῶρ' ἀλλάζει βέβαια· ἐκεῖνα εἶναι περασμένα καὶ δὲν ἔχομε κανένα δικαίωμα νὰ τὰ ξακλουθήσωμε οὔτ' ἐγὼ οὔτε καὶ σὺ.

Ἑλλη, πιστέψε ποῦ μόνο γιὰ σένα ἦρθα κι' ἔμα ἐμαθα πῶς δὲ μποροῦσε πιά νὰ γίνεις δική μου, ἀποφάσισα νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ σὲ ἰδῶ· ὄχι πῶς δὲν τὸ ποθοῦσα ἀπόκαρδα, ἀλλὰ γιὰτὶ δὲν εἶχα κανένα δικαίωμα νὰ σοῦ θυμίσω τὰ περασμένα καὶ νὰ σοῦ κόψω τὸν ἥσυχο δρόμο τῶν σκέψεων ποῦ βαδίζεις τώρα. Ἦθελα, ναί· μὰ ἐπαναστάτησαν ὅλα μέσα μου, ἡ καρδιά μου μὲ τράβασ ἀκράτητα κι' οἱ θυμῆσές μου μὲ δακρυπότηζαν κι' ἦρθα πρώτη φορὰ

μέση τὸ κορίνι· «γιατὶ δὲν τραγουδάτε ἄλλο; Κουράγιο· κύριο τὴν αὐγὴ σὰς σκολαίνω νωρὴ ἀπὸ τὸ θέρο, καὶ κοιμῶσαστε ὅσο θέλετε τὸ μεσημέρι· τὴ νύχτα πάλι θὰ ξεφλιζοῦμε».

«Ὅχι· δὲ νυστάζουμε» ἀπάντησε χασμουρίζοντας μιὰ νέα παντρεμένη, ποῦ τὴν ἔλεγε Λενιὸ «μὰ τὸ στόμα μας ἔστειψε ἀπὸ τὸ λῆγε-λέγε, καὶ τὸ φαητό του τᾶποφινὸ ἦταν νόστιμο καὶ πιπεράτο· διψοῦμε».

«Πολλὴ ὥρα σὲ προσμένουμε, Στάθη» τοῦπε ἡ γυναικὴ του ἡ Μάρθα, χωριάτισσα προσετὴ «γιὰ νὰ πιοῦμε».

«Κ' ἐβαριόσουνε νᾶρθεις ἀπάνου ἡ ἴδια;» τῆς ἀπάντησε.

«Ἐτσι εἶχες διατάζει τοῦ λόγου σου» τοῦ ἀπολογήθηκε σὰ νᾶθελε νὰ τὸν πειράξει.

«Δὲν τόξερα πῶς ὁ μαστραπᾶ; θὰ ἀδειαζε τόσο γλιγῶρα» εἶπε ὁ Στάθης ἀδιάφορος· «ποῦ εἶνε τοσ»· Οἱ γυναῖκες ὅλες ἐγύρεψαν πασπατεψὰ τᾶγγειο μέσα στὰ μπαρμπαρόφλουδα καὶ τᾶβρηκαν ἀμέσως· κι' ὁ Στάθης κοιτάζοντας τὴν πλιὸ νέα, κοπέλλα δεκοχτὴ χρόνων μ' εὐγενικὰ σουσουμια καὶ παχουλὴ, τῆς εἶπε:— «Ἐλαφρώσε ἐσύ, Σταλαχτή, τὴ γερνότησσά μου· ἀνέβα στὸ καλύβι· τὸ ξύδι, ξέρεις εἶνε στὸ μπότη, καὶ τὸ νερὸ στὴν ξέστα».

Ἡ κοπέλλα ἐσηκώθηκε ἀμέσως μηχανικὰ ἐτί-

ναζε τὸ φῶσμά της, ἐπῆρε τὸ μαστραπᾶ, κι' ἐκίνησε κατὰ τὸν ἀνήφορο. Καὶ δὲν εἶχε ἀλαργίψει πολὺ, ὅταν ἡ γρηὰ Μάρθα, σὰ νὰ ὑπόψιαζε κάτι, ἀναστένιαζε βαθεῖα, κι' ἐτραγουδῆσε τούτην τὴ ρίμνα παραπονετικὰ:

«Πολὺ ψηλὰ ἔκαμες φωνά, καὶ θὰ σοῦ γύρει ὁ κλῶνος. Καὶ θὰ σοῦ πέσει τὸ πουλί, καὶ θὰ σοῦ μείνει ὁ πόνο».

Οἱ ἄλλες τρεῖς γυναῖκες μὲ μιὰ φωνὴ ἐσυνόδεψαν τὸ τραγοῦδι της.

«Γιατὶ τὸ λῆτε ἀφτό;» ἐρώτησε ὁ Στάθης ἀνήσυχος.

«Γιατὶ» ἀποκρίθηκε μιὰ κοπέλλα «ἡ Σταλαχτή ἔχει ἀγάπῃ μὲ τὸ πρῶτο κεφάλι τοῦ χωριοῦ μας».

«Καὶ θὰ γελαστεῖ» ἐπρόστεισε σοβαρὰ ἡ Λενιὸ.

«Καὶ μὲ ποῖνε;» ἐρώτησε ὁ Στάθης δείχνοντας περιέργεια.

«Ὁ κόσμος τᾶχει βούκκινο κι' ἐμεῖς κρουφὸ καμάρι» ἀπολογήθηκε πειραχτικὰ ἡ Μάρθα ἀλέγετὶ το ἐλέρτερα· ἢ νὰ τὸ πῶ ἐγὼ κάλλιο·— μὲ τὸν κύρ Γιώργη τὸν Ἀρτέμη, ποῦ ὁ πατέρας του κάθεται στὴ χώρα».

Ὁ Στάθης τὴν ἐκοίταξε λοξὰ, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀποπῆρε. Ἐάφρωνος ἀκουστήκαν πατήματα ἀνθρώπου ποδεμένου, ποῦ ἐρχότου βιαστικὸς κι' ἐπρόσεξε. Ὁ

ἄνθρωπος ἐσίμωσε καὶ στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ τὸν ἐγνώρισε ἀμέσως· ἦταν ὁ Γιάννης ὁ Λάκουρας, ἕνας νέος ψηλὸς καὶ καλοκαμωμένος, ξανθομάλλης καὶ ξανθογένης. Τοῦτος σοβαρὸς ἐκαλησπέρισε· καὶ τὸν ἀντιχαίρετισαν προσμένοντας ἀνυπόμονα τὸ μαντάτο· ἐκοίταξε τὲς γυναῖκες μία μία κι' ἐρώτησε δειλὰ:— «Δὲ δουλεύει δῶ κι' ἡ Σταλαχτή;»

«Ναί» ἀποκρίθησαν ὅλες μὲ μιὰ φωνή.

«Καὶ ποῦ εἶνε;» εἶπε βραχνά.

«Πᾶει γιὰ πιστὸ στὸ καλύβι».

Ὁ Γιάννης ἐκατέβασε τὸ σκοτεινισμένο πρόσωπό του κι' ἐστάθηκε σκεπτικὸς σὰ νᾶθελε νὰ πάρει σοβαρὴν ἀπόφαση, μὰ ὁ Στάθης ἀμέσως ἐκατάλαθε πῶς τὰ ρωτήματά του δὲν ἦταν ἀθῶα, κι' ἀπότομα τοῦπε:— «Τί σὲ μέλλει;»

«Μὲ μέλλει» ἀπάντησε ἀναστεναζοῦτας· «τὲς κοπέλλες τοῦ χωριοῦ τὲς φέρνεις ἐδῶ γιὰ νὰ τὲς χάνεις ἀπὸ τὸν κόσμο;»

«Παναγία βόθη» ἐρώνησαν ξαφνισμένες οἱ τρεῖς γυναῖκες οἱ ξένες σὰ νὰ τὲς ἀγγίξει ἀφτὲς ὁ λόγος τοῦ Γιάννη.

«Γιατὶ βρίζεις τὸ σπίτι μας» τοῦ φώναξε ἡ Μάρθα ποῦ θυμωμένη εἶχε σκυθῆ ὀρθή.

«Στὸ καλύβι σας εἶνε κι' ὁ γιός τοῦ Ἀρτέμη, τὸν ἀκολούθησα ἀπὸ τὸ χωριὸ» ἀποκρίθηκε ἀψίω-

προχτές. Ήταν ο άντρας σου, ο παλιός μου φίλος· όσο είταν περίμενα να φύγει για να σου μιλήσω κι' άμα έφυγε δεν είχα τη δύναμη να σου πω τίποτα κι' ούτε συ είχες τό θάρρος ν' άγγιζεις τ'α παρασμένα. Μείναμε βουβόι, σαν κάτι να τρικύμιζε μέσα μας, μα πού τό κρατούσαμε σφιχτά κλεισμένο. Κ' έπειτα μιλήσαμε γι' αδιάφορα πράματα ως πού δέ βαστούσα πιά και σ' έχαιρέτησα κ' έφυγα, αλλά περισσότερο λυπημένος παρά αν δέ σ' έβλεπα· βουρκαωμένη ή καρδιά δέ μ' άφηνε, ήθελε ν' αφήσει τ'α δάκρυά της να' κυλήσουν γλυκά γλυκά στις όνειρεμένες θύμησές μας. Μ' άποφάσισα να φύγω και φέβγω άβριο, φέβγω, Έλλη, ώιμέ και για πάντα. Ή πατρίδα είναι πολύ πικρότερη άπ' τήν ξενητείά. Φέβγω για πάντα· και θέλησα να μ'ην έρθω πάλι να σε ταραζω κι' όμως δεν τό κατώρθωσα. Ήρθα και πιστένω να με συχωρέσεις, για τηλεφταία φερά, για ό,τι σου είπα και για ό,τι θά σου είπω. Ήρθα και σου θύμισα όλ' άφτά και σ' έκαμα να λυπηθείς, κι' όμως τό μεγαλύτερο δέ σου είπα. Έλλη, φέβγω· μιξ στερνή χάρη κάμε σ' ένα δυστυχισμένο όνειροκόπο, σ' ένα παρωδίτη τ'ς έρτυχίας. Δέν τολμώ, κι' όμως θά σ' τό πω.

Κ' έσταμάτησε λίγο, σίμωσε πιότερο στην Έλλη κ' έπιασε σιγά τό χέρι της, τό σφιξε χωρίς να τού φέρι εκείνη αντίσταση, τό βάλε στην καρδιά κ' έπειτα τό γλυκοφίλησε κ' έτσι κρατώντας τό ζακολούθησε·

— Έλλη, ό πόσο γλυκά μου φαίνονται τ'α χρόνια εκείνα. Κάτω άπ' τήν παλιά πορτοκαλιά, θάθελα ακόμα μιξ φερά να πέρναγα μαζί σου κ' έπειτα ήσυχος θά φύγω στην ξενητείά. Για στερνή χάρη, Έλλη, θ' αλλάζουμε λίγ' άπ' τ'α παλιά μας λόγια κ' ίσως θά τ'α στεφανώσει σαν θύμηση κανένα λησμονημένο φιλι. Έλλη, π'αμε; Δέν πιστένω να φανείς τόσο σκληρή· να μ'η θέλεις· άφτό και μόνο σου ζητώ· μόνο και για τηλεφταία χάρη κ' έπειτα τό μάθρο μνημα τού χωρισμού θά σβύσει για πάντα τ'α παρασμένα. Έλλη, π'αμε.

Σηκώθηκε κρατώντας τό χέρι της· άσυνείδητα σηκώθηκε κ' εκείνη, τόν κοίταζε με μιξ ματιά πού πραγματικά λές πώς έρχονταν από σβυσμένους καιρούς και τούπε·

— Π'αμε, ναί.

Κατέβηκαν κ' έβρέθησαν στον κήπο· έπροχώρησαν στην όνειρεμένη γωνιά του πού διατηρούσαν ακόμα τό σύκιο φύλλωμα τών πορτοκαλιών, σ' ένα

θρανί, στην ίδια θέση πού ήταν τό παλιό, καθίσανε και τ'α κεφάλια τους άγγιζαν άπάνου στα χαμηλά κλώνια τ'ς πορτοκαλιές. Ήταν και τώρ' άνθισμένα κ' έχυναν γύρω τ'η μεθυστική έβωδιά τους.

Ο Λέαντρος σήκωσε τ'α χέρια του, έκοψε άνθια σωρό κ' έστόλισε τ'α μαλλιά τ'ς Έλλης. Είναι ή σειρά μου τώρα, είπε. Θυμάσαι, τ'α πρώτα μου τ'α δωκες έσύ γι' άρρεβώνα, τώρα ύστερα πό τόσα χρόνια σ' τ'α γυρίζω εγώ, κι' άντίς να σου ζητήσω τ'α στεφάνια πουλέγες, σου λύνω τούς όρκους σου. Έλλη, ή αγάπη μας ήταν ένα όνειρο· σε λίγη ώρα ξυπνάμε και θά σβύσει για πάντα.

Κ' έπέρασε τό χέρι στην μέση της, γλυκά γλυκά τήν άγκάλιασε κ' έφερε τ'α χείλη του στα δικά της. Στ'α πρώτα φιλιά τ'α δάκρυά τους κύλησαν κι' άνάμεσ' άπό τ'α λόγια πού τούς έφερναν πλημμυρισμένα στ' άχείλια τους τωρινοί καημοί και παρασμένα όνειρα, διακραίνονταν τό μνημα π' ένοιγαν κ' έθαφταν τήν αγάπη τους.

Έμειναν ώρες στον τόπο εκείνο ζαναλέγοντας τ'ς παλιές θύμησές τους, όσο πού γύρω σκοτεινίασε. Μέσ' τό φύλλωμα τ'α σπουργίτια τρέχανε άκούοντας τ'α φιλήματα και λοιγάζοντας πώς ήταν κελάδημα τών αδερφιών τους κι' άμα έφταναν μπρός τους έφεβγαν τρομαγμένα στην άπατη τους· κι' όμως γιατί να φοβούνται; Ήταν κ' εκείνα έρημα πουλάκια, πού μάλιστα δεν τραγουδούσαν παρά έκλαιγαν τήν αγάπη τους.

— Έλλη, νυχτώνει, θά φύγω, είπε τέλος ο Λέαντρος. Σ' έφχαριστώ παρα πολύ, άπειρα, είμ' έρτυχισμένος πού σ' είδα, μα σκοτεινίασε κ' ενέκρωσε περισσότερο τώρα μέσα ή καρδιά μου· ναί, δέ θά σε δω πιά.

— Έχε γεια για πάντα, έχε γεια...

Κ' ένώθησαν σ' ένα σφιχτό σφιχτό άγκάλιασμα κι' έλλαξαν χίλια τ'α φιλιά τους κ' εκείνος έφυγε με τό θάνατο στην καρδιά. Τόν άκολούθησ' εκείνη με τ'α μάτια. Πέρα εκείνος γύρισε, έλλαξαν ένα άέρινο φίλημα κ' έπειτα χάθηκε στο σκοτάδι π' άρχισε να χύνει τό πυκνό τό σούρουπο π' άκολουθεί στο μούχρωμα.

Όταν ή Έλλη δεν έβλεπε, δεν άκουε πιά τίποτα, κόλλησε τ'α δάχτυλα στα χείλη της κ' έστειλε πρós τ'η μακρινή διεύθυνση ένα σφιχτό φιλι. Τ'α μάτια της γιόμισαν και πάλι δάκρυα, έτρεξε στο σπ'ητι της, άνέβηκε στην κάμαρά της και προτού να πέσει άναίσθητη από τ'η λύπη σ' έναν καναπέ,

πρόβαλε στο παράθυρο σ'α νυχτερινό φάντασμα κι' άπλώνοντας, άφού τ'α σφιξε στα στήθια της, άνοιχτά τ'α χέρια, σαν να ζέγυνε στον άέρα τήν καρδιά της, φώναζε για στερνή φερά άπόδαθα·

— Έχε γεια για πάντα.

Κέρκυρα

ΝΑΞΙΠΠΟΣ

Ο ΠΕΡΟΥΛΗΣ

Τ'ς προάλλες τυπώθηκε στο «Νουμά» ένα τραγούδι «Εκείνη» κι' άποκάτω τ'ονομα Περούλης. Τ'ονομα αυτό και για κείνους πού παρακολουθούν από πολύ κοντά τ'η φιλολογική μας κίνηση ήταν όλοτελα άγνωστο, και τό τραγούδι βέβαια δεν ήταν κάτι μεγάλο, κατι πού να σταματάη τ'η σκέψη για πολλήν ώρα. Μα τό άπλό κ'τό τραγουδάκι, τ'α ρυθικά κ' ήσυχα λόγια πού γραφήκανε για να παίνεσουν εκείνη, καταντ'ανε πραγματικά μεγάλα, πραγματικά άψηφλονήτα, ήταν ζέση κανείς πώς ο τραγουδιστής είναι ένας χωριάτης Κερκυραϊός, άνθρωπος δουλευτής και χωρίς μαθητή. Τό σπάνιο αυτό φαινόμενο, πού άλλοτε συντάραζε τήν Αγγλία και τόν κόσμον όλο με τόν Burns, τόν Σκωτζέζο τραγουδιστή και ζευγαλάτη συνάμα, να πού παρουσιάζεται σήμερα και στην Ελλάδα για να χαροποιήτ'η εκείνους πού νοιώθουν τί σημαίνει μιξ τέτοια φανέρωση.

Μ'η μας π'η κανείς, ότι δεν είναι και τόσο σπουδαίο τό πράμα, άφού όλη ή δημοτική μας ποίηση είναι τραγούδι· άφαστο στην όμορφιά κι' άσύγκριτο, κι' ότι οι τραγουδιστάδες πούφτιασαν τ'α θαυμαστά μοιρολόγια και τ'άλλα διαμαντοστόλιστα πνευματικά πλούτια μας ήταν κι' αυτοί άπλοϊκοί και δουλευτάδες άνθρωποι. Σωστά όλα αυτά· μα ή λόγος έδώ είναι, ότι ή τραγουδιστής γίνεται τώρα γνωστός, και με τούτο μπορεί κανείς να ζετ'αση πιό βαθιά μερικά πράματα, πού σχετίζονται με τ'η σημερινή πνευματική και κοινωνική κατάστασή μας. Και να τί μας γράφει κάποιος πολύτιμος φίλος μας από τήν Κέρκυρα:

«Ή αγάπημένη μας ή Κέρκυρα, πού τόσο ένθουσιαστικά τ'η μνημονεύετε, χρίζει έρώτες στο γένος έναν καινούργιο ποιητή και τρανό. Θέλω να πω τόν Περούλη. Πολλές φορές μου ήρθε στο νου, πώς τό έθνος μας διαβώνει τώρα ίσκι-ίσκι άπό μιξ μεσαιωνική εποχή, τρομοποιημένη βέβαια από τίς

μένος.

«Θέ μου! τί ληστεία και τί καταφρόνια» έκαμαν οι γυναίκες χτυπώντας τ'α στήθια τους κι' άρχισαν να κλαίνε.

Μα ο Στάθης τούπε άγροικιά:— «Άφτά τ'α κάνεις γιατί σ' έξεμπούρησε από τό σπίτι του τόν ήθελες κλεισμένο, χωρίς γνώρες με τό χωριό του, για να κάνεις έσύ τό μαγκλονε με τ'α δ'βολά του· π'ανε τώρα άφτά, λησμονήσε τ'α».

«Τούφωγα γιατί οι βρωμοδουλειές δέ μ' άρέσουν· μα μου κάνει τόση λύπη εκείνη ή δυστυχισμένη».

«Όύτε άφτός, ούτε γώ δέ σε φοβόμαστε».

«Δέ θά σ'ας βγει σε καλό· θά ιδούμε τί αξίζετε οι καινούριοι οι φίλοι». Κ' έτσι λέγοντας έκαμε κίνημα ν' άνεβεί τόν άνήφορο.

«Πού π'ας;» τού φώναζε ο Στάθης «οί γοί μου θά σε βαρέσουν ντουφεκιά, και θά π'ας σ'α σκύλος· τέτοια ώρα δεν πειράζουν τ'α σπ'ητια». Κ' έσφούριζε δυνατά.

«Κακούργε» τούκραζε ο Γιάννης γυρίζοντας όπισω· «είνε άπάνου ο Άρτέμις»· κ' έχάθηκε μέσα στα σκοτάδια τού έλαιώνα.

«Τί έκαμες, Στάθη, άπόψε» είπε ή Μάρθα κλαίοντας όπως κ' οι άλλες γυναίκες· «αλλάιο να χαλούσες μοναστήρι».

«Θέ μου, θέ μου!» είπαν θρηνώντας οι άλλες.

Είχε έρθει ή μέρα· στην κατοικιά τού Στάθη Πλακίδα οι πέντε γυναίκες, άμυλητες και λυπημένες, έθέριζαν τ'α ξανθά τάστακια τού μπαρμπάροσταρου· ένα ένα τ'έκοφταν από τ'α ξερά καλάμια τους, έσύναναν κ'απόσα στο άνασκηκωμένο φερέμα τους, — πού μ' ένα χέρι τό κρατούσαν στα σακί, — κ' έπειτα έρχόνταν και τ'αδειάζαν μέσα στα ψηλά τερτικά. Ο ίδιος ο Στάθης έπαιρνε τ'α κοφίνια παραμάσκαλα όταν ήταν γιδμάτα, τ'αφερνε σταλώνι κ' έσώριαζε τό γέννημα στη στίβα. Μα ούτ' άφτός δεν έλεγε λόγο. Κ' έπέρνασαν έτσι οι δρασερές ώρες τ'ς αύγ'ης.

Ήταν ο ήλιος ψηλά, όταν στο χωράφι έπαρουσιάστηκε ο Θανάσης ο Μαραθάς, ο πατέρας τ'ς Σταλαχτής, ένας χωριάτης σκευρωμένος από τ'α χρόνια και τ'η δυστυχία, κ'ακοντυμένος, μικρόσωμος κι' αδύνατος. Τό πρόσωπό του ήταν λυωμένο από τ'η λύπη, κ' έκρατούσε τό βλέμμα κατεβασμένο από τ'η ντροπή. Ο Στάθης έβρίχτηκε για να τόνε δεχτεί και τόν δ'ήγγησε στον ίσκιό σιμά σταλώνι· επάσκισε να τού χαμογελάσει· χαϊρετώντας τον, μα ο γέρος δεν τού άπάντησε.

«Τού τ'άπε όλα ο Λάκουρας» έσυλλογίστηκε κ'

έπρόσμενε να μιλήσει πρώτος ο άλλος.

Οι γυναίκες θερίζοντας τους έκοίταζαν.

«Τί έμάθαμε» είπε σε λίγο ο Θανάσης χωρίς να σηκώσει τό μάτι του πού έσταζε· «γι' άφτό σου τ'η στείλαμε τήν κακομοίρα; Είσαι Ιούδας!»

«Δέν έστάθηκε τίποτα» τού άποκρίθηκε ντροπισμένος· «μ'ην άκούε τ'α ψέματα· μόνο ήρθε έδώ τ'η νύχτα ο Γιώργης ο Άρτέμις· πρώτα τ'ες γυναίκες».

Μιξ άχτίδα έλπίδας έφρεξε στ' αύλακωμένο μέτωπο τού γερόντου· έτόλμησε να σηκώσει τό κεφάλι· κ' έκοίταζε τό Στάθη κατάματα. Τούτος· έκοκκίνισε συγχυσμένος.

«Ιούδα» τούπε ο Θανάσης άχνίζοντας περτότερο. Κ' έπειτα έστράφηκε πρós τ'ες γυναίκες κ' έκραζε τ'η θυγατέρα του, πού άπέσωσε τόν ύπάκουσε. Ήταν άχνή κ' εκείνη, κ' είχε τ'α μάτια πρισμένα και κόκκινα, και τ'α χείλη μαραμένο.

«Είσαι χαμένη» τ'ς είπε άπελπισμένος.

Άφτή έβάλληκε άπέσωσε να κλαίει.

«Δέν είν' έτσι» είπε ο Στάθης ζωερά· «λέγε τήν αλήθεια, Σταλαχτή· ο πατέρας σου δέ θέλει να με πιστέψει».

«Χαμένη δεν είμαι» άποκρίθηκε σφουγγίζοντας τ'α δάκρυα με τήν άκρη τ'ς μπόλιας της· «γιατί μ' αγαπάει. Άπό τ'α πέσει στο πανηγύρι τού Άι-

συνθήσεις των άλλων ανθρώπων που ζούν σ' άλλα μέρη. Σ' ἡμᾶς, μολονότι σὲ κανέναν κλάδο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς δὲν ἐφάνηκεν ἀκόμη μιὰ μεγαλοφυΐα πού νᾶχη σημασία γιὰ τὴν οἰκουμένην ὅλην, εἶναι φαινόμενο παρατηρητικὸ καὶ κριτικόν, τὸ κίνημα πού γίνεται γιὰ τὴ γλώσσα καὶ ἡ σημαντικὴ πρόοδός του, πού καθημερινὰ γίνεται φανήσιμη, καὶ τοῦτο χάρις στοὺς ἄντρες πού εἶναι ἀληθινὰ τέκνα τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Τὸ κίνημα τοῦτο τὸ μόνο, πού δείχνει νὰ χαράζει ἡ πανόρα ἀγῆ τῆς ἀναγέννησής, εἶναι περισσότερο παρὰ σ' ὅλα τ' ἄλλα μέρη, παλιὸ στὴν Κέρκυρα, καὶ ἐδῶ ὅχι τυχαῖα, ἀλλὰ γιὰ τὸ νησί μας, πού δὲν ἐπατήθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔλαθε κάποια μόρφωση ἀνώτερη παρὰ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας καὶ προσιμότερα ἐγεννήθησαν ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι πού εἶδαν καὶ ἐκατάλαβαν τὸ σωστό, τόσο σ' ἄλλα κοινωνικὰ ζητήματα ὅσο καὶ στὸ γλωσσικόν. Ἔτσι τώρα κοντεύουν νὰ περάσουν ἑκατὸ χρόνια ἀφόντας ὁ Σολωμὸς ἐψάλεν ἐδῶ τὸν ὕμνον στὴν Ἐλευθερίαν, σύγχρονος ὄντας τοῦ μεγάλου πολίτη Καποδίστρια, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Σολωμοῦ ὡς σήμερα, δὲν ἐπαψε ἡ παράδοσις ὁ Βαλαωρίτης ἐδῶ ἀνατράφηκε, ὁ Πολυλάς ἐδῶ ἐζήσθη, ὁ Καλοσγούρος, ὁ Μαρκοράς ἐδῶ ἐγεννήθησαν, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρω παρὰ πεθαμένους καὶ ἕνα γέροντα ἀναγνωρισμένον ἀπὸ ὅλο τὸν Ἕλληνοῦ. Στὴν Κέρκυρα γραμματισμένοι ἔχει νὰ εἰπῆ δημοτικιστῆς, καὶ ἐδῶ εἶναι ἄγνωστοι οἱ φανατισμοί, οἱ ἀνόητοι καὶ βάρβαροι, πού αἰματωκόλισαν δύο φορὲς τὴν Ἀθήνα. Ἀλλὰ οἱ ἄντρες τοῦτοι καὶ ὅσοι σήμερα ζοῦν δὲ θὰ ὑπαρχαν, ἂν ὁ λαὸς τῆς Κέρκυρας δὲν ἦταν ἀρετὰ μορφωμένος, ὥστε νὰ τοὺς βγάλει ἀπὸ τὰ σπλάχνα του, καὶ σήμερα μᾶς φανερώσει ἕναν αὐτοδίδαχτο, ἕνα τέκνο γνήσιον δικό του, πού δὲν ἔλαθε οὔτε ἀνατροφή σὲ σκολεῖα, οὔτε ἐταξιδίεψε, οὔτε ἔμαθε γραμματικὴ καὶ ἐπιστήμη, μὰ πού ἔχει στὴν καρδιά του τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, καὶ ψέλνει, ὅπως ψέλνει τὰ ἡδόνια καὶ μαγεύει μὲ τὸ στίχο του καὶ μὲ τὴ μουσικὴ του. Εἶναι χωριάτης ὁ Περούλης ἀπὸ τὸν Πευκαῖο, καὶ ζῆ ἀπὸ τὸν τίμιον κόπο του. Στὸ χωριὸ μέσα ἔχει ἕνα τσαγκαράδικον ὅπου δουλεύει μὲ τέσσερους ἐργάτες, πού τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν σέβονται, καὶ τούτοι εἶναι οἱ τραγουδιστῆς του· ἀφ' ὧν βγάνει τὰ τραγούδια, ὅσα τὸ «Ἐκείνη», τὰ τονίζει δίχως νὰ ξέρει μουσικὴ θεωρίαν, τὰ μαθαίνει στοὺς ἐργάτες του καὶ τοὺς στέρνει τὶς καλοκαιρικὰς νύχτες στὴ χώρα καὶ στὰ τιμοτινὰ χωριά νὰ τὰ ψέλνουν τοῦ κόσμου.

Τὸν εἶδα καὶ ἐγὼ, εἶναι πενήντα ἔτη, λίγο καμπύρην, ἀλλὰ τὸ μάτι του λάμπει καὶ τὸ μέτωπό του εἶναι πλατὺ καὶ καθάριον, καὶ ἀνανοήθηκα ἀθέλητα τὸν Hans Sachs, ὅπου ἦταν

Schuh
maeher, und poet dazu.

Μὲ τὸν Περούλην ὁ μεταίωνας μᾶς δείχνει τὰ καλά του.

Σήμερα τυπώνεται καὶ ἄλλο τραγούδι τοῦ «Σ' εἰσένα». Ὅσοι θὰ τὸ διαβάσουνε θὰ δικαιώσουνε τὰ λόγια πού εἶπαμε παραπάνω καὶ θὰ σκεφτοῦνε μαζί μας ὅτι τέτοιο τραγούδι ἀπὸ ἄνθρωπο χωριάτη καὶ ἀγράμματο εἶναι πραγματικὰ φαινόμενο πού ἀξίζει νὰ τὸ καλοξετάσῃ κανένας. Ἐνας τρανὸς ποιητῆς, Κερκυραῖος καὶ αὐτός, ὅταν τὸ διάβασε δάκρυσε καὶ εἶπε:—«Εἶναι Γερμανικὴ τοῦ Σίλλερ ποίηση».

Νὰ τώρα καὶ τὸ τραγούδι:

Ἦθελα κύνος νὰ γενῶ
Ν' ἀρθῶ σὸ περιγιάλι
Στὰ μυρισμένα ἀνάμεσα
Λουλούδια νὰ κρυβῶ,
Καὶ σὰν διαβαίνεις νὰ πετῶ
Στὴν τρυφερὴ σου ἀγκάλῃ
Νὰ παίρνω ἀπὸ τὰ χεῖλιά σου
Ἐνα φιλὶ ἀκριβίον.

Καὶ τὰ φτερά ἡ ἀγάπη σου
Τ' ἀδύνατα νὰ βιάσῃ
Ποῦ ν' ἀνεβῶ στὰ σύγνεφα
Στὰ βάθη τ' οὐρανοῦ,
Κι' ἀκόμα πῶς ψηλότερα
Ἐκεῖ πού σώνει ἡ πλάση
Νὰ πάγω νᾶβρω τὴν πηγὴ
Τ' ἀθάνατου νεροῦ.

Καὶ νὰ σ' ἐφῆρα νὰ τὸ πῆς
Ἀθάνατη νὰ γένῃς,
Βασίλισσα πεντάμορφη
Ὅσο δὲ βάζει ὁ νοῦς,
Κι' ἐμένα ὁ τάφος ἡς δεχθῆ
Μὰ σὺ πάντα νὰ μένης
Τοῦ κόσμου τὸ προσκύνημα
Σὲ χρόνους μακρονούς.

Διαβάζοντας τὸ τραγούδι τοῦτο, ἄθελα σκεπτόμουν τὸ Σκωτζέζο ΒΗΓΗΣ, γιὰ τὸ καμιά δεκαεὶα ποιήματα τοῦ ἔτσι τραγουδαί καὶ αὐτός, μὲ τέ-

τοια φυσικότητα καὶ χάρι. Καὶ πῶς νὰ πιστέψω, γιὰ νὰ ξηγήσω τὸ φαινόμενο τοῦτο, ὅτι ὅλοι οἱ αὐτοδίδαχοι ποιητᾶδες ἔχουνε στὴν πρώτη φανέρωσή τους τὴν ἴδια καὶ ἀπαρξίλαχτη ψυχὴ.

ΤΙΜΩΝΑΣ

ΣΚΙΑΣ ΓΡΟΘΙΕΣ

(Κοίταξε φύλλα 157, 158, 159, 160, 161).

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκιας, δὲ θὰ θυμᾶται πιά ὁ ἀναγνώστης, εἶχε δύο μέρη, τὸ ἕνα, καθὼς λένε, χειρότερον ἀπὸ τ' ἄλλο. Ὁ ἐπικριτῆς «δὲν ἀφῆκεν ἀπρόσβλητον οὐδὲ τὸ δεύτερον μέρος, ἦτοι τὸ ἱστορικόν» (σελ. 42). Δὲν μποροῦσε νὰ φῆσει καὶ ὁ κ. Σκιας δίχως ἀπάντησιν, φαινομενικὴ τουλάχιστον, ὅσα ἔγραφε ὁ ἐπικριτῆς γιὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου, ἀλήθεια ἱστορικὸν χάρις στὴν κριτικὴν του, παράδοξον καὶ ἀλαφριὰ—τὴν «ἱστορίαν πού τῆς ἔλειπε ὁ νοῦς ὁ ἱστορικὸς» καθὼς εἶπε ὁ κ. Ψυχάρης.

Τῆς κριτικῆς αὐτῆς καρπός, κολοκύνθη στὸ εἶδος, πρόβαλε ἡ θεωρία πὺς ἡ καθαρεύουσα εἶτανε καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Σοριανῶ (1500) καὶ ἔπειτα «τὸ σχετικῶς τελειότερον καὶ εἰς εὐρύτερον κύκλον ὁμοεθνῶν διαδεδομένον ὄργανον συνεννοήσεως»—ἡ «καινὴ γλώσσα» τοῦ ἔθνους! Τὰ πόδειξε ὁ κ. Σκιας «τρανὸς» ἐννοεῖται καὶ ἐτοῦτο μ' ἕνα σωρὸ ἱστορικῆς μαρτυρίας, πού τέτοιο πρᾶγμα δὲν ἀποδείχνουν—ὅπως παρατήρησε, καὶ τὸ ἐξηγήσθη στὴν κρίσιν του ὁ ἐπικριτῆς. Ἐβρισκε ἀκόμα πὺς ἡ κολοκύνθη αὐτῆς θεωρία ἐρχεται σ' ἀντίφασιν μ' ὅσα ἔλεγε λίγο πρὶν ὁ κ. Σκιας στὸ βιβλίον του, ὅτι «ἡ δημώδης ἦτο ἤδη πρὸ τῆς πτώσεως (τῆς Πόλης) διαδεδομένη εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔθνους (=εἰς εὐρύτερον κύκλον ὁμοεθνῶν) καὶ ἐπεκράτει ἐσημέραι περισσότερον». «Ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆς τῆς ἀντιφάσεως, λέει ὁ κ. Σκιας, οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ παρανόησις τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων καὶ παρεξήγησις τῆς φράσεως κοινῆ γλώσσα ἣν μεταχειρίζεται ὁ Σοριανός. Ὁμιολόγησα ἀληθῶς, ὅτι ἤδη πρὸ τῆς κλίσεως οἱ ὁμιλοῦντες καὶ γνωρίζοντες τὴν δημώδη ἦσαν ἀσυγκρίτως πολυπληθέστεροι τῶν ὁμιλούντων τὴν ἄρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀρχαίωςαν νεοελληνικὴν, ἀλλ' ἡ δημώδης εἶναι διεσπασμένη εἰς διαλέκτους, ὧν αἱ ἀπ' ἀλλήλων διαφοραὶ εἶσι καὶ σήμερα εἶναι σημαν-

Ληθός, ὅπου μαζὶ ἔχορέψαμε. μ' ἔβαλε, λέει, στὴν καρδιά του· καὶ θὰ μὲ πάρει, λέει, καὶ τοῦ τὸ πιστεύω. Μοῦ ὀρίστηκε, μὲ τὸ χέρι ἀπάνου στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας σου, Στάθη, πὺς θὰ μὲ στεφανώσῃ· ἀλλοίως δὲν τὸν ἔφωνα νὰ μ' ἀγκαλιάσει».

«Τί ἔκαμες;» τῆς εἶπε ὁ πατέρας μὲ μεγάλον πόνο· καὶ αἰσθάνθηκε πὺς τὰ πόδια του ἀδυνατίζαν, πὺς τὰ γόνατά του ἐκοβόνταν, καὶ ἐκάθισε κατὰ γῆς γιὰ νὰ μὴν πέσει. Ἡ ντροπὴ τὸν ἐκυρίεψε, ἐκρούψε τὸ πρόσωπό του μέσα στὶς παλάμες του, καὶ ἔκλαιγε μὲ παράπονον.

«Σταλαχτῆ» ἔκαμε ὁ Σταθης ἔπειτα ἀπὸ λίγο αἰμένα δὲ μούπες ἔτσι».

«Σ' τῶπε δὲ σ' τῶπε, ἐγένηκε» ἀπολογήθηκε ὁ Θανάσης, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὸ πρόσωπον· «ὅλα τὰ κακά, ὅλες οἱ ἀδικίαι ἔρχονται ἀπὸ τοὺς πλούσιους· ὁ πτωχὸς λαὸς ὑποφέρει, καὶ ἄστοι τυραγνοῦν. Τί νὰ κμῶ τώρα; τί νὰ κάμῃ καὶ τούτη;»

Μία στιγμὴ ἐσώπασαν καὶ οἱ τρεῖς τους, καὶ ἔπειτα ὁ Σταθης στενοχωρημένος εἶπε:—«Ὅ, τι ἐγένηκε δὲ διορθώνεται· ἄς κοιτάξουμε νὰ βολεψοῦν τὰ πράματα, καὶ νὰ γλυτώσῃ καὶ τούτη».

«Πῶς;» ἐρώτησε ὁ γέροντας κουνώντας πικρὰ τὸ κεφάλι· «τούτη δὲν ἔχει τίποτα στὸν κόσμον· γιὰ τὴν καὶ ἐκεῖνο πούχε ὡς ἔχτες, τὴν τιμὴν τῆς τῆς

τὴν ἐπῆρε». Κ' ἐβλήθηκε πάλι νὰ κλαίει.

«Μὴν κάνεις ἔτσι» τοῦ ἀπάντησε ὁ ἄλλος μὲ σπλάχνος· «πᾶμε νὰ βροῦμε τὸν κύρ Γιωργῆ καὶ νὰ τοῦ μιλήσουμε».

«Πᾶμε ν' ἀκούσω καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλιά του τὴν καταδίκη τῆς. Εἶνε γιὰ πνίξιμο, ἢ κακομοίρα». Κ' ἔτσι λέγοντας ἔκαμε δύναμιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐσηκώθηκε.

Κι' ἀφ' ἑνὸς τῆ στιγμῆ τοὺς εἰσώμασε τοῦ Σταθῆ ἡ νουκίκα, πού ἐπέταξε τὴ μπόλια τῆς ἀπὸ τὸ κεφάλι, καὶ εἶπε θρηνητικὰ:—«Τί κακὸ μᾶς ἐπλάκωσε, Σταθῆ, μὲ τούτην τὴν δυστυχισμένην».

Ὁ ἄντρας τῆς τῆς ἐρρίξε μία λοζὴν ματιὰ, καὶ ἐκίνησε μαζὶ μὲ τὸ γέροντα.

Ἀνέβηκαν στὸ Μυρτερό, τὸ χωριὸ τους, καὶ ἐδιάβαιναν τώρα ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμον. Ἐκανε ζέστα πολλή· ὁ ἥλιος ἐρρίχνε ἀπὸ ψηλά τὲς πυρῶνες ἀχρῆδες του, πού ἐπεφταν στάσπρισμα σπῆτια καὶ τῆξαν ν' ἀναδίνουν κάψα καὶ ἐκεῖνα. Οἱ διαβάτες ἦταν σπάνιοι, καὶ λίγα ἀργαστήρια ἀνοιχτά. Μὰ σ' ἕνα, τοῦ Γεροδήμου, στὸ κεντρικώτερον μέρος τοῦ χωριοῦ, εἶχε συναχθεῖ καμπόσος κόσμος. Ἐκεῖθες ἐπερνοῦσαν τώρα ὁ Σταθῆς μὲ τὸν πατέρα τῆς Σταλαχτῆς, καὶ εἶδαν πὺς ἀφτοῦ μέσα ἐμιλοῦσε μεγαλό-

φωνα καὶ ἀνήσυχα ὁ Γιάννης ὁ Λάκουρας, φανερὰ γιὰ τὸ γινόμενο τῆς νυχτός. Κ' ἦταν ἡ ἑμιλία του ἀψία, καὶ τὴν ἐσυντρόφεσε μὲ χερνομῆτες τραγικῆς, καὶ συχνὰ ἀνέμιζε καὶ τὴ μαγγούρα του, πού τὴν ἐκρεμούσε ἔπειτα ἀπὸ τὸ γυριστὰρ στὸ βραχιόνι του. Καὶ τὸν ἔκουαν ὅλοι προσεχτικοί, καὶ ἐπαίνουσαν μὲ κούνημα τοῦ κεφαλοῦ τὰ λόγια του, κοιτάζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ὁ Σταθῆς ἐγλιγώρεψε τὸ πάτημά του καὶ ἐτράβηξε ἀπὸ τὸ μανίκι τὸ γέροντα· μὰ ὡς τόσο ὁ Γιάννης τοὺς εἶχε ἰδεῖ ἀπὸ μέσα καὶ ζάφως ἐπαψε τὴν κουβέντα του καὶ ἐπετάχθηκε στὸ δρόμον καὶ τοὺς ἐσταμάτησε. Οἱ ἄνθρωποι πού ἦταν στὸ μαγαζὶ ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὰ καθιστήρια τους καὶ ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τὰ παράθυρα.

«Σ' ἐπῆσε τούτη ἡ ἀλωποῦ» ἐφώναξε ὁ Γιάννης τοῦ Θανάση, σφίγγοντας τὰ δόντια· «ἄλλα σοῦπα καὶ ἄλλα κάνεις».

«Μέτρα τὰ λόγια σου» ἔκαμε ὁ Σταθῆς μὲ σοβαρὸν τρόπο καὶ ἐτράβηξε πάλι τὸ γέροντα.

«Τί προσμένεις ἀκόμα;» ἐρώτησε ὁ Γιάννης ἐμποδίζοντας τοὺς νὰ προχωρήσουν.

«Θὰ κοιτάξω τὸ κακὸ νὰ μὴ γένῃ χειρότερον» ἀπάντησε ὁ Θανάσης ἀναστεναζόμενος· «πρῶτα θὰ ἰδῶ νὰ βρεθεῖ διορθωμός».

τικά, ἐπὶ Σοφιστικῶν δὲ ἦσαν ἀσυγκρίτως σπουδαίω-
τεραι, τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν γλωσσικῶν στοιχείων
πασῶν τῶν δημῶδων διαλέκτων ἦτο καὶ τότε καὶ
πάντοτε τοσοῦτον πενιχρόν, ὥστε οὔτε ἠδύνατο οὔτε
δύναται εὐρύτατον κύκλον διανοημάτων. Ἡ ἀρχαί-
ζουσα λοιπὸν νεοελληνικὴ διαλεκτός, καίπερ ὑπὸ
ὀλιγωτέρων ὁμιλουμένη, ὄχι μόνον ἐχρησιμοποιεῖτο
ἕνα ἐκφράση τὰ μὴ ἐκφραζόμενα ὑπὸ τῆς δημῶδους,
ἀλλὰ καὶ ἐχρησίμευε τρόπον τινὰ ὡς διεθνῆς (=κοι-
νῆ) γλώσσα μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν φυλῶν,
ἠναγκαζόντο δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγράμματοι νὰ μαν-
θάνωσι καὶ νὰ μεταχειρίζονται ἀρχαίζοντα γλωσ-
σικὰ στοιχεῖα, ἵνα συνεννοῶνται πρὸς τοὺς ἀλλαχοῦ
κατοικοῦντας ὁμοεθνεῖς. Ὁ Χίος λ. χ. ἢ ὁ Κύπριος
ἐν μὲν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ὠμίλει μόνον τὴν τοπικὴν διά-
λεκτον τῆς ἰδίας πατρίδος, ἀλλ' ὅταν ἤθελε νὰ
συνεννοηθῆ προφορικῶς ἢ ἐγγράφως πρὸς τὸν ἐκ
Κων)πόλεως ἢ ἐκ Πελοποννήσου ἐρχόμενον ἔμπορον
καὶ ἐτι μᾶλλον πρὸς τὸν παρικοῦντα ἀρχιερέα, διδά-
σκαλον ἢ ἱατρόν, ἠναγκαζετο νὰ πορευθῆ ὡς ἠδύ-
νατο τοὺς εἰς ἐκεῖνον ἀγνώστους ἢ μὴ ἀρεστοὺς χια-
κοὺς ἢ κυπριακοὺς ἰδιωτισμοὺς, νὰ μεταχειρίζεται
δὲ στοιχεῖα ἀρχαίζοντα, ὅσα ἐγνώριζεν ὅτι ἦσαν
γνωστότερα ἢ ἀρεστότερα. Ὡσαύτως καὶ ὁ εἰς Χίον
ἢ Κύπρον ἐρχόμενος ξένος οὔτε τὴν χιακὴν ἢ κυ-
πριακὴν ἐγνώριζε, οὔτε τὴν διαλεκτὸν τῆς αὐτοῦ
πατρίδος ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ. Ὁθεν μετεχει-
ρίζετο ἄλλην διαλεκτὸν, ἣν ἐγίνωσκε ὅτι ἦτο γνω-
στοτέρα καὶ ἀρεστοτέρα ἀπανταχοῦ τοῦ Ἑλληνι-
σμοῦ καὶ αὕτη ἦτο ἡ ἀρχαίζουσα νεοελληνικὴ, ἣτοι
ἡ σήμερον λεγομένη καθαρεύουσα. Κολοκυθία. Ἐνα
καλὸ ἔχον ὄλ' αὐτὴς οἱ οὐλαίαι, ὅτι φανερώσκει
λαμπρὰ τὴν ἐπιστήμη, τὴν μέθοδον, τὴν κρίσιν τοῦ κ.
Σκια. Ἡ ἀντίφασιν πρῶτα πρῶτα δὲ βλέπω νὰ χά-
νεται· ἀπεναντίας φαίνεται καλύτερα. Ὁ κ. Σκιας
ἔγραφε πῶς «ἡ δημῶδης ἐπεκράτει ἡσμέραι» ἀπ'
ὅσα λέει τώρα τί βγαίνει; πῶς ἡ καθαρεύουσα «ἡσ-
μέραι» ἀπλωνότανε κ' ἐπιανε ρίζες παντοῦ, καὶ με-
γάλωνε ἀντὶς νὰ περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς ἐκεῖνων ποῦ
τὴ μιλοῦσαν κι αὐτό, γιατί δὲν μπορούσαν ἀλλῶς,
παρὰ μόνον με τὴν καθαρεύουσα νὰ συνεννοηθοῦν ὅσοι
δὲν κατοικοῦσαν στὸν ἴδιον τόπον καὶ δὲ μιλοῦσαν
τὸ ἴδιο γλωσσικὸ ἰδιῶμα! Μὰ καὶ φαινομενικῶς νὰ
εἶταν ἡ ἀντίφασιν, καὶ νὰ μὴν εἶχε δικίον ὁ ἐπικρι-
τῆς, τὸ ἴδιο κάνει. Ὅλα βλέπετε εἶναι καλὰ καὶ
ἴσια, καὶ μοναχὰ ἐκεῖνη μὰς τὰ χαλοῦσε. Ὅσα
γράφει ἐδῶ ὁ κ. Σκιας τί ἀξίζει; ἕνα κάλπικο παρᾶ

τὸ πολὺ πολὺ. Κάλπικα πράματα ποῦ δὲν ἀξίζει
τὸν κόπον οὔτε νὰ τὰ κοιτάζει κανεὶς. Κάλπικα μ'
ὄλη τὴ σημασία τῆς λέξης. Γιατί θὰ τὸ παρατή-
ρησε πιστεύω ὁ ἀναγνώστης· πᾶσι ἐπιτήδες καὶ φέρ-
νει ὁ κ. Σκιας παραδειγμα, γιὰ στήριγμα τῆς γνώ-
μης του, τὴν Κύπρον κι ἄλλα παρόμοια μέρη ἀπομο-
νωμένα, ὅπου ἡ γλώσσα εἶναι φανερὰ ἰδιωματικὴ.
Σκοπὸς του δὲν εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· τὴ
γνώμη του πολεμεῖ ὅπως ὅπως νὰ ὑποστηρίξει.
Καὶ τί νὰ πῆ κανεὶς γιὰ τᾶλλα ποῦ γράφει, — πῶς
οἱ Χιώτες ἢ ὅποιοι ἄλλοι ὅταν εἶταν νὰ μιλήσουνε
μὲ τὸ γιάτρο τους ἢ τὸ δάσκαλο ἀναγκαζόντο(!)
νὰ πορευθῶν ὅσο μπορούσαν «τοὺς εἰς ἐκεῖνον ἀγνώ-
στους ἢ μὴ ἀρεστοὺς (!) ἰδιωτισμοὺς» καὶ νὰ μετα-
χειρίζονται — χωρὶς νὰ ρωτήσῃ κιάλας πόσοι θὰ
μπορούσαν νὰ τὸ κάνουν — ἀστοιχεῖα ἀρχαίζοντα ὅσα
ἐγνώριζον (!!) ὅτι ἦσαν γνωστότερα καὶ ἀρεστότε-
ρα (!!!); Ποῦ παρατήρησε τέτοια γλωσσικὰ ἢ κοι-
νωνικὰ φαινόμενα ὁ κ. Σκιας; Στὴν περίστασιν ποῦ
θὰ εἶταν ἀδύνατη ἢ καὶ δύσκολη ἡ συνεννόησις, ὁ
γιάτρος, τὸ ἄτομον θὰ ἐρχότανε σὴν ἀνάγκη νὰ νὰ
κατορθώσῃ νὰ συνεννοηθῆ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ
τόπου, νὰ μάθει ὅσο μπορεί καὶ νὰ μεταχειρίζεται
ὅσο μένει στὸν τόπον ἐκεῖνον ὅ,τι συνηθίζεται ἀπὸ
τὴν κοινωνία ὅπου ζεῖ — εἶπαμε, ὅταν ἀλλῶς δὲν
μπορεῖ νὰ συνεννοηθῆ. Τὸ ἄτομον πάντα θὰ πᾶει
πρὸς τὴν κοινωνία· ὄχι νὰ λέει κανεὶς ὅτι αὐτὸ θὰ
μένει ἀκίνητο, θὰ ξέρει καὶ θὰ λέει τὰ δικὰ του,
ἀδιαφοροῦν ἂν μπορεῖ νὰ συνεννοηθῆ ἢ ὄχι, καὶ γὰρ νὰ
γίνει κατορθωτὴ ἡ συνεννόησις θὰ ἀναγκαζόντο οἱ
ἄλλοι ἄνθρωποι γύρω του μιλῶντας μαζί του νὰ
«μεταχειρίζονται» κ.τ.λ. Ἄς εἶναι ἡσυχος ὁ κ.
Σκιας. Τέτοια πράματα ποῦ γράφει δὲ γίνονται.
Ἄς ἀφήσουμε κιάλας ποῦ καὶ χωρὶς νὰ τὸ βάλει
κανεὶς σκοπὸ, θὰ γνωριστῆ λίγο ἢ πολὺ μὲ τοῦ τό-
που τὸ γλωσσικὸ ἰδιῶμα, φτάνει νὰ μείνει κάμποσο
καιρὸ στὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἐπειτα δὲ μὲ τὸ νὰ πῆ
ἀπὸ πρὶν ὁ κ. Σκιας πῶς οἱ παραλλαγῆς ἀπὸ ἕνα
ἰδιῶμα σ' ἄλλο εἶτανε σημαντικῆς ἀρετῆς, δὲν μπο-
ρεῖ ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον νὰ συμπεράνει κανεὶς ἀναγ-
καστικὰ, πῶς εἶτανε καὶ τέτοιαι οἱ παραλλαγῆς,
ὥστε ἀδύνατη νὰ κατανοηθῆ ἡ συνεννόησις.

Αὐτὸ χρειάζεται ἀπόδειξιν. Νὰ ποῦμε ὅμως
καὶ τὴν ἀλήθειαν, πολλὰ γυρεύουμε ἀπὸ τὸν κ. Σκια
— σοβαρὴ λογικὴ κ' ἐπιστήμη. Ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ;
— Ὁ Γέρλαχ ἔγραφε τοῦ Κρούσιου στὰ 1578 «ὅλα
τάπλοελληνικὰ ἰδιῶματα διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ

τε τὴν προφορὰν καὶ τινὰς τῶν λέξεων· πάντες ὅμως
οἱ Ἕλληνες συνεννοοῦνται μεταξύ των ἐκτὸς τῶν
Τσακῶνων (Σάθα, παράρτημα νεοελληνικῆς φιλο-
λογίας σελ. 30). Τὴν ἴδια ἐποχὴν ὁ Ζυγομαλάς,
πρωτονοτάριος τοῦ Πατριαρχείου, γράφοντας στὸν
Κρούσιον κι αὐτὸς λέει· «πλὴν εἴ καὶ ἐν τισὶ λέξεσι
καὶ φωναῖς παρηλλαγμένως λαλοῦσιν, ἀλλὰ ἕκαστος
τὸν ἕτερον καὶ ἄλλον οἶδε, καὶ ἀκούει αὐτοῦ λαλοῦν-
τος. Τοῦτο δὲ μόνον, ὅτι εὐθὺς γινώσκει εἰς ἕτερον,
ὅτι Βυζάντιος τυχόν, Κρής, Χίος, Ναύπλιος, Νά-
ξιος, νησιώτης, ἠπειρώτης, ἢ ὅθεν ἂν ἦ» καὶ ἀλλοῦ
«ὁ εἰδὼς λαλεῖν ἀπλῶς μίαν τῶν διαλέκτων (εἰπεῖν)
ὥστε οἱ Βυζάντιοι τυχόν ἢ οἱ Ναύπλιοι, οἶδε λαλεῖν
(ἕνα εἶπω κρεῖττον) ἵνα καταλαμβάνη καὶ ἀκούῃ
καὶ τὰς λοιπὰς» (Σάθα, σελ. 34). Ὅμοια κι ὁ Κα-
βάσιλας αὐτὸς δὲ μίαν καὶ μόνην (διαλεκτὸν) μα-
θὼν, ἦν καὶ ἡμεῖς, ἀπάσας καλῶς εἶσθε» (Σάθα,
σελ. 34)· αὕτη ἡ μίαν καὶ μόνην, ποῦ λέει ὁ Κα-
βάσιλας πῶς ἔφτανε νὰ μάθει ὁ Κρούσιος γιὰ νὰ
ξέρει «ἀπάσας καλῶς» δὲν εἶναι βέβαια ἡ καθα-
ρεύουσα, τὸ λεχτικὸν καὶ τὸ τυπικὸν τῆς ἀρχαίας —
ὅπως νομίζει ὁ κ. Σκιας, ἂν θυμᾶμαι καλὰ. Πολὺ
περισσότερο θὰ ἐμοιάζει μὲ τὴν γλώσσαν τῶν δημοτι-
κῶν τραγουδιῶν, ποῦ ἀκόμα πιὸ παλιὰ ἀπὸ τὴν ἐ-
ποχὴν ἐκείνην, «θηρολογεῖν τὸ μεγὰλο δυστόχημα»
— τὸ πάρομο τῆς Πόλης.

«Τὸ κεφάλαιον τῶν γλωσσικῶν στοιχείων τῶν
δημῶδων διαλέκτων, λέει ἀκόμα ὁ κ. Σκιας, ἦτο
τοσοῦτον πενιχρόν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ εὐ-
ρύτατον κύκλον διανοημάτων». Σοφὴ παρατήρησις.
«Πενιχρόν» ἢ ὄχι; τὸ κεφάλαιον τῶν γλωσσικῶν
στοιχείων εἶτανε ἰσομετροῦ μὲ τὸ κεφάλαιον τῶν
νοημάτων τοῦ λαοῦ, ἀνάλογο μὲ τὴν πνευματικὴν του
κατάστασιν, ἀρετὸν γιὰ νὰ συνεννοηθῆ «ὁ εἰς Χίον
ἢ Κύπρον ἐρχόμενος ξένος» καὶ «ὁ Χίος ἢ ὁ Κύ-
πριος μὲ τὸν ἐρχόμενον ἔμπορον καὶ τὸν παρικοῦντα
διδάσκαλον ἢ ἱατρόν». Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λό-
γους, «λοιπὸν καὶ ὅθεν ἡ καθαρεύουσα λοιπὸν ἐχρη-
σίμευε ὡς διεθνῆς γλώσσα μεταξὺ τῶν διαφόρων
ἐλληνικῶν φυλῶν, καὶ ὅθεν μετεχειρίζετο αὐτὴν ὁ
εἰς Χίον ἢ Κύπρον ἐρχόμενος ξένος, ὡς γνωστότερον
καὶ ἀρεστοτέρον ἀπανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ» ὅθεν
εἶπε κι ὁ Εὐριπίδης. θιὸς σχωρὶς· τοτε φεῦ, τῆς
βροτείας φρονός· ποὶ προθήσεται; τί τέρμα τόλμης
καὶ ἀνοησίας γενήσεται». Τόλμη βέβαια· ταιριάζει
ἐδῶ. Τόλμη χρειάζεται; ὄχι μικρὴ, γιὰ νὰ φτᾶσει
κανεὶς νὰ πῆ τέτοια πράματα — ἡ καθαρεύουσα

«Καὶ τί διορθώσις; Βάλε ρωτιὰ στὰ μεγάλα τὰ
σπίτια! Ἡ φτώχεια θὰ ζήσετε καλύτερα». Κ' εἶπεν
λέγοντας ὁ Γιάννης μὲ τὸ μαγγοῦρι του ἐφοβήριζε
τὴν κορφή μιανῆς ράχης, ὅπου ἐφαινόταν ἕνα σπιτι
καλοχτισμένο, κλεισμένο γύρου μὲ τοίχους κα μὲ
ψηλὰ κυπαρίσσια, ποῦ ἐπρόβαλαν ἀπάνωθ' αὐτοὺς, κου-
νώντας ἀνάλαφρα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τίς μυτερὲς κορφές τους.

«Δὲν τὸ κάνω· θὰ χάσω καὶ τὴν ψυχὴ μου»
τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Θανάσης χαμηλόφωνα.

«Τοῦ πρέπει ὅμως. Καὶ θ' ἀβλεπες καὶ τουτουνοὺς
τοὺς μεσάτωρες νὰ ὤφουσαν τῆς πείνας, ὅπως πρῶτα
ποῦ δὲν ἦταν στοῦ Ἀρτέμη».

«Ἐτσι εἶπε ὁ Γιάννης, κ' ἦταν χαζίρι νὰ μιλή-
σει ἀκόμα· ἀλλὰ ἀπὸ μέσα, ἀπὸ τὸ μαγαζὶ, ἀκού-
στηκε ἡ φωνὴ τοῦ νοικοκύρη, ἐνοῦ παχιοῦ, σοβαροῦ
χωριάτη, πῶλεγε: — Ἐχει δικίον ὁ γέροντας· ἄς
κοιτάξῃ νὰ διορθώσῃ τὸ πρᾶμα. Τί θὰ κερδίσει μὲ
τὰ φονιά;»

Ὁ κόσμος ἐπαίνεσε τὸ λόγο, κ' ὁ Γιάννης ἐ-
παρμηρίσε, τοὺς ἔβλεπε νὰ φέρον κ' ἐμπῆκε πάλι
στὸ μαγαζὶ.

Σὲ μίαν μεγάλην κἀμαρα τοῦ σπιτιοῦ του ὁ
Γιώργης Ἀρτέμης ἐπερπατοῦσε ἀπάνου κάτου ἀνή-

συχος, ὅταν ἐμπῆκε ὁ Σταθης μέσα. «Τί τρέχει;»
ἐρώτησε ἀμείως ὁ νέος σταματώντας καὶ δίχως νὰ
καλημερίσει.

«Θέλει νὰ σὲ ἰδεῖ τῆς κοπελλῶς ὁ πατέρας» τοῦ
ἀποκρίθηκε παραγμένος «εἶνε κάτου σὴν κούρτη
σου, τάξε του ὅ,τι μπορέσεις, γιατί ὁ ἄλλος ἀνα-
στατώνει τὸ χωριό».

«Ἄς ἐρθεῖ» εἶπε σκεπτικὸς ὁ Ἀρτέμης· κ' ἐνῶ
ὁ Σταθης ἔβγαине στὸ παράθυρον γιὰ νὰ φωνάξῃ τὸ
γέροντα, ἐπρόστασε μιλῶντας μοναχός του: «Καὶ-
μένη Σταλαχτή, τί νὰ κάμω γιὰ νὰ μοῦ σ' ἀ-
φήσουν;»

«Ἀνεβαίνει» εἶπε ὁ Σταθης, καθίζοντας σ' ἕνα
σκαινί.

Καὶ σὲ μίαν στιγμὴν ὁ γέροντας ἦταν ἀπάνου,
κ' ὁ Ἀρτέμης τὸν ἐχαίρειτῃς δείχνοντας ἀδιαφο-
ρία· μὰ δὲν ἔλαβε ἀπάντησιν. Μὲ ταπεινὸ βλέμμα
ἐκοίταξε ὁ ἀδικημένος ἠλόγουρά του ἐξέταξε τοῦ
σπιτιοῦ τὰ ἐπιπλα ποῦ τοῦ ἐφαινόταν ἀξέτιμωτα,
ἐσυνόμοιαζε μὲ τὸ νοῦ του ἐκεῖνον τὸ παλάτι μὲ τὴν
φτωχὴν κατοικίαν του, κ' ἔκρινε πῶς ἦταν ἀδύνατο,
γιὰ τὴν μεγάλην κοινωνικὴν διαφορὰ, νὰ πατήσῃ ἡ
θυγατέρα του ἀπὸ τοῦ μέσα. Τὸ πρόσωπό του ἔδειξε
πάλι ἀπέραντη λύπη, καὶ τὸ βλέμμα του ἐπροσηλώ-
θηκε γάμου.

«Γέροντα δὲ μιλεῖς;» ἐρώτησε ὁ Σταθης γιὰ νὰ
δικηφύει τὴν ἀνυπόφερτη σιωπὴν.

«Τί νὰ πῶ;» ἀπολογήθηκε μὲ τὸ κεφάλι κάτου·
«ἀφτὸς πρέπει νὰ μιλήσῃ, ὅστερ' ἀπ' ὅ,τι ἔκαμε».

Ὁ Ἀρτέμης τὸν ἐκοίταξε ζεταστικὰ καὶ μὲ
ψυχρότητα, κ' ἐκατάλαβε τὴν μεγάλην πίκρα τοῦ
ἀνθρώπου, ποῦ ἡ φυσικὴ ἀδυναμία καὶ ἡ ταπεινώσις
τοῦ τὴν ἐδίπλωνε· τὸν ἐσίμωσε καὶ δείχνοντάς του
ἕνα καθίσμα τοῦτε:

«Μὴ στοχάζεσαι, πῶς δὲν ἀγαπάω τὴν κο-
πέλλα;»

«Ἄν τὴν ἀγαποῦσες δὲ θὰ τὴν ἐκακομοίρια-
ζες» τοῦ ἀποκρίθηκε χωρὶς νὰ κουνηθῆ «μὰ ὁ Θεὸς
τιμωραῖ τὴν ἀδικίαν».

«Μὴ θυμώνεις» τοῦτε ὁ Σταθης «δὲν κερδίζεις
τίποτα. Τί θέλεις; Λέγε το ξάστερα;»

«Νὰ τὴν πάρῃ» ἀπάντησε ἀποφασιστικὰ κ' ἐ-
κοίταξε γύρω του σὴν ξαφνισμένος ἀπὸ τὸ λόγο του.

«Γυρεύεις τὸ ἀδύνατον» ἀπάντησε ὁ Σταθης μὲ
σοβαρότητα.

Μὰ ὁ Θανάσης δὲν τοῦ ἀπολογήθηκε· ἐπρόσ-
μενε, χλωμὸς ἀπὸ τὴν λύπη καὶ τὴν ἀμφιβολίαν,
τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀρτέμη· καὶ τοῦτος αἰστανθήκε
μέσα του τὴν ἀνάγκη νὰ πρᾶναι τὸν ἀδικημένον
καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἐσυλλογίστηκε κ' ὄλας

βιβλία παρουσιάζοντας για συγγραφέα τους κάπιονε μπακάλι από το 'Ερημότραγο κι ο κ. Καλότυχος του δίνει και καταλαβαίνει του Ρωμαϊκού με το μακαρίτη αδερφό του, το σπεταιέρη, και το δικαστικό κλητήρα, τον πατέρα του. Νά δυο άρμόδιοι που δέν έχουν καμιά διάθεση να βοηθήσουν τον κ. 'Υπουργό στα γενναία μέτρα του. Μά λέτε να μὴν υπάρχουν κι άλλοι Πετρούληδες και Καλότυχοι ανάμεσα σε τόσους και τόσους άρμόδιους του 'Υπουργείου; Κι ἄ δέν υπάρχουν άλλοι, δέν έχει να κάνει τίποτε, αφού υπάρχουνε δυό, κ' οί δυο αὐτοί είναι άρκετοί, — με το «πνεῦμα τῆς συναδελφότητος» που βασιλεύει στους Ρωμαίους όταν πρόκειται να παρανομήσουνε — να τραβήξουν και τους άλλους με το μέρος τους.

Θέλουμε δηλαδή να πούμε πως ο κ. 'Υπουργός πριν τάποφασίσει να χτυπήσει τη βιβλιοκαπηλεία, έπρεπε να καθαρήσει το 'Υπουργείο του από τους βιβλιοκαπηλούς υπαλλήλους του, και να δημιουργήσει άρμόδιους ικανούς να καταπιαστούνε τέτλια τίμια δουλιά. Με το συμπάδειο.

ΚΑΠΙΟΣ

φίλος παραξενεύεται, λέει, που στο εβδομαδιαίικο φρονιπάζαρο περνάμε κι ύσους σκοτωμούς γίνονται από κάρρα. Και μᾶς ρωτάει ο φίλος:

— Τι φταίει η Πολιτεία αν ένας άσυνείδητος άμαξάς δέν προσέχει και σκοτώνει με το άμαξί του η με το κάρρο του τον κόσμο;

Ο φίλος έχει μεγάλο άδικο. Τόν κόσμο δέν τόνε σκοτώνει ο άμαξάς, αλλά η Πολιτεία που αφήνει άτιμώρητο η τιμωράει άλαφριά τόν άσυνείδητον άμαξά, χαρακτηρίζοντας το κακούργημά του «φόνον εξ άμελειας» ενώ είναι καθαρώτατος «φόνος εκ προμελέτης» κ' έτσι έπρεπε να τιμωριέται.

Όποιος αφήνει τζιλογά του να τρέχουν άκράτητα μέσα στους δρόμους, το ξέρει πολύ καλά πως θα σκοτώσει όποιον κι ά βρεθεί μπροστά του· κι αν τόςερε κι αυτό η Πολιτεία θα λιγοστεύανε τα τέτλια δυστυχήματα που στολίζουν κάθε τόσο το βδομαδιαίτικο φρονιπάζαρό μας.

ΑΛΛΟ

πάλι αυτό με την περίφημη έδρα της Παιδιατρικής. Αφού η Σχολή είχε εκλέξει πέρσο τον κ. Μαλαντρίνο για καθηγητή, η Κυβέρνηση, λένε, σκέ-

τούχουν». Αμέσως έβγήκε από τάργαστήρι, άνέθηκε τρεχάτος στο σπίτι του 'Αρτέμη και σε λίγο έξανόθε μαζή του.

Ως τόσο οι άθροόποι έπιναν χαρούμενοι· έρωτούσαν περιέργοι το Θανάση για τα καθέκαστα του συναπαντησιού του με τόν 'Αρτέμη, ήθελαν να μάθουν πότε θα γενόταν η χαρά, μόνο ο Λάκουρας έκαθόταν σε μίαν άκρη χωρίς να κρένει ούτε λόγο, και δέν έσηκώθηκε όταν έμπήκε ο 'Αρτέμης.

Οί άλλοι όλοι τόν έδεχτήκαν με σέβας, και τόν ευκίωνταν από καρδιάς. — «Νάστε πολύχρονοι» τούλεγαν «πολύχρονοι». Και τούκαμαν τόπο να καθήσει στη μέση του.

Αφός επαράγγειλε κρατί για όλους, κ' έξάνοιγε με το μάτι που ήταν ο Λάκουρας· άντάμωσε το βλέμμα του, που ήταν γιομάτο μίση, και τόν είδε πως έσηκονόταν για να φύγει. Σιμά στη μπασιά εύρεθήκαν άντιμέτωποι· το αίμα τους έβραζε.

«Γιατί με βρίζεις σήμερα όλη μέρα στο φόρο;» έρώτησε αποφασιστικά ο 'Αρτέμης.

«Γιατί σου πρέπει» τού αποκρίθηκε άγροικά «έτσι κάνουν οί τίμιοι; τίτσιαν κοπέλλα, τού χωριού την καλύτερη, να την καταντίσεις σ' άσφή τη θέση;»

Μά ο κόσμος άκούοντας άνακατώθηκε κακοφχα-

φτεται· φέτος να διορίσει τόν κ. Παπαβασιλειάδ, που πήρε έναν κι άπομόναχο ψήφο.

Μιά τέτλια απόφαση σε κάθε άλλο μέρος του κόσμου θα κρινότανε για καθαρή τρέλλα· έδω όμως, που όλα διετυνώνονται από τη Βουλή, τα πράμα φαίνεται φυσικώτατο. Ο κ. Παπαβασιλειάδ είναι βουλευτής· μπορεί λοιπόν εύκολώτατα να γίνει και καθηγητής. Μιά και δέν το κατάφερε να μπει στο Πανεπιστήμιο... από το Πανεπιστήμιο, μπαίνει από τη Βουλή, και ζήτω το Σύνταγμα!

Μιά φορά κ' έναν καιρό έβγαζε βουλευτές και το Πανεπιστήμιο. Καιρός της δώ κι όμπρός να βγάλει καθηγητές κ' η Βουλή.

ΟΙ «ΚΑΙΡΟΙ»

το φύλλο τῆς περασμένης Κυριακῆς εκάμανε μιὰ πολὺ σπουδαία ἀποκάλυψη. Ξέρετε γιατί δέν τό καταφέραμε ἀκόμα νάχουμε στρατό τῆς προκοπῆς; Ἄν τό βρεῖτε! Μά πού νά τό βρεῖτε; Μήπως όλα τὰ μυαλά δουλεύουν τόσο τρεμαχτικά—δέ λέμε, βλέπετε, έξωφρενικά!—σαν τό μυαλό τοῦ Κανελλιδή;

Ἄκουστε λοιπόν! Δέν ἔχουμε στρατό, γιατί ἡ Ἄγγλῖα δέ μᾶς ἔφησε νάχουμε. Καί ὁ Κανελλιδῆς τό ἀποδείχνει τετραγωνικώτατα. Καί τὰ κεραμίδια μένουν ἀκόμα ξεκάρφωτα.

ΕΝΑΣ

παραξενος «φρόνιμος» — ύστερ' από το έρθρο του Καρκαβίτσας, οί φρόνιμοι άρχίσανε να ξεουτρώνουνε σαν τα μανιτάρια—μᾶς στέλνει το ακόλουθο γραμματάκι:

«Ο κ. Καρκαβίτσας έγραψε τόν άθάνατο «'Αρχαιολόγος», πύναι φοβερή κανονιά στα λόγια, και θαμάζει την «Κατοχή» που έρχεται να μᾶς διδάξει πως τα παχιά λόγια θα μᾶς σώσουνε. Ο κ. Βώκος έγραψε την «Κατοχή» και θάμασε πέρσο, σε σειρά επιφυλλίδες τῆς «Ἐστίας», τόν «'Αρχαιολόγος».

Δηλαδή έχουμε

Καρκαβίτσας Χ 'Αρχαιολόγος
Βώκος Χ Κατοχή

Το σήμα αυτό στο Συναχτικό λέγεται Χιαστό, και το δικό μου μυαλό δέν μπορεί νάν τα χωρέσει τέτιχ παραξενά σήματα.

Νά μᾶς συμπαθεί ο φίλος, μᾶ δέν το πολυκα-

ριστημένος από το μάλλωμα, κ' ο νοικοκύρης του άργαστηριού είπε διδαχτικά: — «Έχεις άδικο σήμερα, Γιάννη· ο κύρ Γιώργης, κ' αν έσφαλε, έδιόρθωσε το λάθος· και να τῆς κοπελλάς ο πατέρας κρᾶζεται ευχαριστημένος· Πήγαινε στο καλό τώρα».

«Τίμια του μίλησε» είπαν πολλοί· επαινώντας. Μά ο 'Αρτέμης είχε θυμώσει και δέν άφινε το διάβα έλέφτερο: — «Κ' έχεις χρέος έσύ» είπε μεγαλόφωνα τού Γιάννη «να κ' μ' έλέγγεις, έσύ που τόνον καιρό έτρωγες το ψωμί μου;»

«'Αφόντις την επείραζες σοφουγα».

«Ψέμα! σ' έδιωξα, γιατί δε σε σιαίζομαι· πάει ο καιρός πούθανε νόμο στο χωριό».

Τα μάτια του Λάκουρα άστραφαν, σα νάχε πάει μέσα του μεγάλην απόφαση, μά ο 'Αρτέμης το κατάλαβε· μ' όρμη τού πήρε το μαγγοῦρι και τούπε: — «'Εγώ ο ίδιος θα σε τιμωρήσω, ψωμοπάτη». Κ' έτσι έγοντας άνέμισε το ζύλο για να τού το φέρι καταβέφαλα, και παρατήρησε πως κανέναν δέν έκουνιόταν για να υπερασπίσει το Γιάννη· ζάφως όμως άλλαζε γνώμη, έκρινε καλύτερο να καταφρονέσει τόν όχτρό του παρᾶ να τόν χτυπήσει, κ' επέλλησε το παλουκι δῶ από την πόρτα. «Δε σε καταδέχομαι, φύγει!» τούπε.

Ο άλλος άχνισε· έφερε μηχανικά το χέρι στη

τάλαξη το προχτεςινό έρθρο του Καρκαβίτσας. Ο συγγραφέας του «'Αρχαιολόγου» δέν έδειξε κανέναν ξεχωριστό θαμασμό για την «Κατοχή». Φοβήθηκε μοναχά τη μούχλα τῆς φρονιμάδας και είπε πως αν πρόκειται να πεθάνει κανένας με σφαλιστό το στόμα, προτιμώτερο να πεθάνει ζήζωντας λόγους πατριωτικούς.

Ο ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ

'Αντρέας πάει να καθήσει στη Λάρισα. Καλό αυτό, μεγάλο καλό. Μακάρι και ο Πρίγκηπας Νικόλαος να πήγαινε να καθήσει στους Κορρούς η στην Πάτρα, κ' ο Χριστόφορος· μεθαύριο στην Τροπολιτζά κ' οί άλλοι Πρίγκηπες, σα θα μεγαλώσουνε, σ' άλλες πόλεις, για να πάρουνε λίγη ζωή κ' οί επαρχίες που ρουφηχτήκανε σήμερα όλες από την Πρωτεύουσα.

Μά το καλό αυτό έχει κι άλλη όψη, ακόμα καλύτερη· ίσαμε σήμερα οί καπεταναίοι μας θέλανε όλοι να μένουνε στην 'Αθήνα· δώ κι όμπρός όμως θα δέχονται να πηγαίνουν και στις επαρχίες, αφού ένας πρίγκηπας πάει να καθήσει σε μιὰ άπ' αυτές.

ΧΥΝΟΠΩΡΟ

'Ανθογεννήτρα η άνοιξη άπέρασε
Κ' έμισεψε μακριά το χειλόδι
Και το λιοντρί αποσταμένον έργυρε
Μέσ' τη δροσιά που άργά το περιζώνει.

Τώρα στη γύρω πλάσην έμουρμούρισε
Κάτιο βαρό το πρωτοβοόχι βόγγο,
Χλωμά τα φύλλα γύρανε τρεμάμενα
Και στρώνονται πυκνά στον έφομο λόγο.

Συγγέφιασε κ' η άχιδα τωρ' άχνόφωτη
Πέφτει θαμπή και ξεψυχη δώ κάτω,
Κάθε ζωή χλωμάδα περιφόρεσε
Κι απλόθημε παντού όψη θανάτου.

Κ' έτοι βουβή τριγύρ' όλη κι άμίλητη,
Χλωμή σαν πεθαμένη κι έξω' η πλάση,
'Αναστρεφει για Χάρο το χειμόνιασμα.
Με σύβανο λερκό να τη σκεπάσει.

ΝΑΞΙΠΙΟΣ

— Το τέλος του «'Ελα να πᾶμε στο γιαλό» του κ. Σπ. Πασσαγιάννη θέν το δημοσιεύουμε στο φύλλο τῆς άλλης Κυριακῆς.

ζώση, για να βγάλει τᾶματά του, κ' η σκέψη δέν τόν έφηκε να το κᾶσει: — «'Αν τόνε σκοτώσω» είπε με το νοῦ του «θᾶγω έγώ το κᾶμα τῆς Σταλαχτής, και μ' όλο πόνε χαμένη και τώρα, ο κόσμος θα λέει πως έγώ την έκατάστρεψα». Κι άναστέναξε· έπειτα σκόταξε τόν 'Αρτέμη κατάμματα και τούπε: — «Είνε η πρώτη φορά που ένας με βρίζει δημοσία»· και ντροπισμένος έβγήκε από τάργαστήρι.

Είχε έρθει το κερπερό χινόπωρο στο σπίτι του Θανάση είχαν έτοιμάσει τα προικιά του γάμου· η Σταλαχτή έφορούσε κάθε γιορτάσιμη μέρα τα πλούσια στολίδια, που τῆς είχε χαρίσει ο γαμπρός, κ' όντας έπίσημα άρραβωνιασμένη, είχε το έλέφτερο να πηγαίνει στο 'Αρτέμη χωρίς να παραξενοφαινεται κανενού. Το χωριό έδειχνε άδιαφορία και ο ίδιος ο Λάκουρας δέν έμιλούσε πλιά.

Την παραμονή τού Σταυρού, σ' ένα κάμπο καταπράσινο σιμά στο ποτάμι, γυνίκες τραγουδώντας, έτρυγούσαν τα όρμα σταφύλια στ' άμπέλι του 'Αρτέμη. Ήταν άρτου οί θερίστρες κ' οί πέντε: η Σταλαχτή, η Μάρθα, η Λενιά κ' οί δυό άλλες κοπέλλες· ο Σταθης Πλακίδης έπιστατάωσε, έβοηθούσε να φορτώνουν σταλόγα τα τερτικά, που ένα ένα τα

ΟΙ ΔΥΟ ΘΑΝΑΤΟΙ

Αφιερώνεται στον Κ. Κρουμβάχο

Είχαμε γνωριστεί με το Νίκο στο Πανεπιστήμιο, φοιτητάι κ' α' διδά, και γρήγορα ή φιλία—φιλία όχι από τις συνειθισμένες—μ' ε' ενωσε. Πώς μπορούσα να μ' ήχτημ' το λαμπρό του χαρακτήρα, την αδολή του καρδιά; Κάθε καλοκαίρι χωριζόμαστε, γιατί εκείνος γυρίζει σπίτι του στην Κέρκυρα, ενώ εγώ έμεινα στην Αθήνα. Τόν ύστερο χρόνο της φοιτητικής μας ζωής μου λέει:—«Φέτος το καλοκαίρι θέ' σε πάρω μαζί μου στην Κέρκυρα, όλοι σπίτι μου θέλουν να σε γνωρίσουν κ' επιθυμούν τον έρχομό σου». Δεν είχα κανένα λόγο ν' άρνθώ· τί καλύτερα παρά να περάσω ένα μήνα σ' ένα μαγευτικό νησί, μακριά απ' την αθηναϊκή σκόνη και με τή συντροφιά του καλύτερου φίλου μου; Πήραμε το δίπλωμά μας, επιστήμονες κ' α' διδά, και μπήκαμε στο βατρί· ο Νίκος ήθελε στην Κέρκυρα, εγώ ήθελα για τή Γερμανία, να σπουδάξω ακόμα, άφου θέ' περνούσα ένα μήνα στο σπίτι του φίλου μου.

Πάντα θα θυμούμαι πόσο γκαρδιακά με έδεχτήκανε όλοι στους Κορφοί, μα ό,τι δε μπορού να λησμονήσω, είναι ή λαμπρή έντύπωση που μόδαμε ή αδερφή του, ένα κοριτσάκι δεκατριών ως δεκατεσσάρων χρόνων με τ' α καστανά πυκνά της μαλλιά, τ' α κατασπρω δέρμα και τ' α δόλωμα μάτια. Σ' ό' αυτά ή γλυκάδα κ' ή αγαθότη που ήσαν ζωγραφισμένα στη μορφή της, ή αφέλεια στους τρόπους κ' ή καλωσύνη, της έδιναν περισσότερη χάρη, περισσότερη όμορφιά. Δεν άργήσαμε να γίνουμε φίλοι, στην άρχή τήν έκραξα δεσποσύνη και μ' έλεγε κύρια, κατόπι όμως—άλλάξαμε, μ' ε' φαινόταν τόσο ψυχρά αυτά τ' α κραξίματα, που πρώτη εκείνη μ' έπαι μονάχα με τ' όνομά μου. Κ' εγώ ένα πρωί, που είχατε όλοι καθισμένοι στην τραπέζα και παίρναμε τον καφέ—τί έμορφη έτανε με τήν κάτασπρη ποδίτσα της—πέτοια φορούσε πάντα τ' α πρωί— και με τ' α μαλλιά της χτενισμένα σε δυό μεγάλες πλεξίδες!— έπαι, πώς τ' όνομά της δεν της έστει και καλύτερα θέ' ήσαν να τήν έκραζαν Γιασεμί, κ' είχε αλήθεια τήν απράδα του γιασεμιού ή μορφή της κ' ή ψυχή της τ' α γλυκό του άρωμα. Όλοι τ' εβρηκαν πιτυχημένο τ' όνομα που έδωκα στη χαιδεμένη τους, μα περισσότερο εύχαριστήθηκε κείνη:—«Θέλω τώρα πάντα

Γιασεμί να με κ' αζης, μου άρέσει» μου έπαι και γέλασε μ' αφέλεια κ' όμορφιά. Από τότες δεν τήν έκραξα διαφορετικά. Ήτανε τόσο πειό μικρή από μένα—εγώ επιστήμονας, κείνη παιδί— και τόσο αθώα, που κανείς και πρώτος εγώ, δεν έβρισκε άπρεπο τόν τρόπο μου ε'χ' αποχτήση μια γλυκει' αδερφούλα στην αδερφή του φίλου μου. Άχ, οι αλησμόνητοι περίπατοί μας στα άμορφα έξοχικά μέρη των Κορφοών! πάντα οι τρεις μας, εκείνη, ο Νίκος και γώ.—«Τώρα θέ' γίνης σωστή δεσποσύνη, της έλεγε για να τήν πειράξη ο Νίκος, που θέ' σε βάλουμε στη μέση δυό κύριοι». «Και γώ πάλι θέ' παιξω με τ' α μεγαλύτερη σοβαρότη τ' α ρόλο μου», απαντούσε κείνη γελώντας, μα δεν κρατούσε για πολύ τ' α ρόλο της, γιατί όταν φτάναμε σε μέρη έξοχικά έδειχνόντανε τόσο παιδί, που μ' ε' ανάγκαζε να παιδιάρίζουμε και μεις. Ο άγαπημένος μας περίπατος ήτανε ή Άνάληψη, απ' ή όμορφη τοπόθεσία, που απέναντί της ξανοίγει τ' ο Φρούριο, κάτω τήν ατέλειωτη θάλασσα, ένα τέταρτο της ώρας μακριά καταβαίνοντας είναι τ' ο Κορδακι, πηγή με άφθονο κρύο νερό, στο πλάι της τ' ο βασιλικό έξοχικό παλάτι, κ' ως πού να φτάσης εκεί ένας έμορφος δρόμος, όλος πρασινισμένος, δεντροφυτεμένος από δω κ' από κει, γιομάτος μαγεία. Τή θυμούμαι στις άγριες τριανταφυλλίες, ενώ τ' α μαλλιά της λυτά—όλακαιο επανωφόρι—κυμάτιζαν στις πλάτες της, να σηκώνεται στην άκρη των ποδιών της, για να φτάση κανένα έμορφο μπουμπουκι. Πόσες φορές της ξεμάτωναν απ' άγκάθια τ' α χέρια μ' όλο που προσπαθούσαμε να προφτάσουμε και της κόψουμε μεις τ' ο ποθητό της λουλούδι. Μια μέρα της είχα κόψη πολλά, πολλά τριαντάφυλλα, της άρεσαν τόσο! και κείνη άδιαφορώντας αν είμαστε στο δρόμο, έβγαλε τ' ο ψάθινο καπέλλάκι της και κάρφωσε απ' αυτά ένα στεφάνι· τί έμορφη της έστεικαν, ένας ζωγράφος δε θέ' ποθούσε τίποτα καλύτερο, για να παραστήση τήν Άνοιξη. Ήτανε ή ψυχή της συντροφικής μας και μ' όλο που λίγες μέρες τήν είχα γνωρίση, ένόμιζα, πώς ζήσαμε μαζί χρόνια πολλά και που πάντα τή γνώριζα. Είχα μάθη όλα τ' α γούστα της, όπως εκείνη τ' α δικά μου, και προσπαθούσα, όσο μπορούσα, να κάνω ό,τι της άρεσε, όπως κ' εκείνη είχε πολλές οροντίδες για μένα. Βαρυόντανε—τ' ο καταλάβαινα—να με βλέπη κλεισμένο στην κάμαρά μου με τ' α βιβλία μου, και γώ—μήπως λίγες μέρες δε θάμνα μαζί της;—τ' α έθυσίαζα, για να παιξω

πινπόν, που κείνη μου τ' αμαθε, ή καμμά παρτίδα κροκέ.

—«Τ' ο ξέρεις, που δω μέσα γίνηκες πάλε παιδί;» μου έλεγε ο Νίκος, όταν μ' έβλεπε καθισμένο κοντά στο Γιασεμί να ξεφυλλίζω τ' α λευκώματά της, να κοιτάξω τις ζωγραφίες, που είχε όλακαιο συλλογή, και να λέω τή γνώμη, τ' ο γούστο μου.

Άλλά γιατί να μ' ήν τ' ο κάμω, άφου αυτό τήν εύχαριστούσε; Και κείνη πάλε μήπως δεν προσπαθούσε να μ' ή στενχωριώμαι για τίποτα; Θυμούμαι μια μέρα, που μπήκα ξάφνου στην κάμαρά μου κ' εύρηκα κει τή μικρή μου φίλενα να ξεσκονίζει τ' α βιβλία μου και με μεγάλη προσοχή να τ' α ξαναβάνη στα θέση τους.

—«Δεν είναι για τ' ο Γιασεμί απ' ή δουλειά», της είπα χαιδεφτικά.

—«Ναι, αλλά ή σορός, εγώ τ' ονοιωσα, φοβόμαι να τ' ο άγγιξη ή καμαριέρα τ' α βιβλία του».

Πώς να μ' ή αγαπηθή ένας τίτοιος χαρακτήρας; Άν ποτέ έπόθησα μιάν αδερφούλα, ήτανε κείνες τις ήμερες, που πρώτη φορά ζήλεψα τήν τύχη του φίλου μου.

Σ' α νεκρωμένο φαινότανε τ' ο σπίτι, όταν έλειπε τ' ο Γιασεμί, που πήγαινε σε καμμά της φίλενα. «Λείπει ή μυρουδιά του Γιασεμιού» έλεγα στη μητέρα της, όταν περνούσε κάποιος ώρα, που μεις με τ' α βιβλία μας και κείνη με τ' ο ραψιό της δε λέγαμε λέξη.

—«Αλήθεια, αυτή μ' ε' δίνει ζωή δω μέσα», απαντούσε χαρούμενα κείνη.

Κ' έτσι ή μήνας πέρασε, που ούτε τόν ένοιωσα, κ' ήρθε ή έποχή που ήρξα για τ' ο ταξίδι μου. Μ' έκραζε τώρα ή Γερμανία, ήθελα να σπουδάξω, να σπουδάξω πολύ, για να γίνω κάτι, τ' α γραμμάτα με τραβούσαν, τή μελέτη ένειρευόμουν, κ' ή πόθος μου μονάχα στη γή εκείνη, που γέννησ' έναν Γκαίτε, ένα Σίλλερ, έναν Κλοπστάκ, και που σήμερα είναι ή έστία της σοφίας, θέ' μπορούσε να λάβη ζωή.

Τήν παραμονή του ταξιδιού μου—γιατί να θυμάμαι τίποτα πράγματα;—ήμαστε στην τραπέζα, ή καιρός συνηθισμένος. Τ' ο Γιασεμί μελετούσε στο πιάνο τ' ο μάθημά της, εγώ δεν είχα τίποτ' άλλο να κάμω—τ' α βιβλία μου ήτανε όλα φυλαμένα—και πήρα μια καρέκλα και καθισα κοντά της. Καμάρωνα τ' α έμορφα μαλλιά της χυμένα στην πλάτη της, και μου ήρθε ή έρεξη να κρούω τ' ο χέρι μου στο μεταξένιον εκείνο σωρό.

γυμίζαν οι γυναίκες κ' έστερνε τ' α σταφύλια στο χωριό με τους άγωγιάτες. Τ' ο χωριό όμως ήταν άλαργα κ' ή δρόμος κακός· έχρησιάζονταν μια ώρα όλακαιο για να π' αν και ν' αβθουν τ' α ζωα. Είχαν κάμει από τήν άρχή τέσσερες στρατες, και τώρα ή ήλιος ήταν ψηλά κ' οι άχτιδες του έπεφταν καρτερες στο λιβάδι.

«Να φάμε ψωμί» είπε ή Σταθής στις γυναίκες απ' όλογο ή' άργήσουν να ξαναβθουν, γιατί στο χωριό θέ' τ' α ταγίσουν, και θέ' γεφτούν κ' οι άγωγιάτες». Κ' έτσι λέγοντας ήρθε στην άκροποταμιά κ' έκαθισε στον ίσκιό μιανής μεγάλης λεύκας· οι γυναίκες τόν άκολούθησαν κ' έκαθισαν κατά γής και κείνες σιμά του. Τ' ο ποτάμι έρρεε φλιφλίζοντας, τ' ασημένια φύλλα του δέντρου έτ' ατζιζίζαν τρεμάμενα, πολλά πουλιά ένελαθούσαν τρογύρου. Ο Σταθής έμοίρασε τ' ο κίτρινο ψωμί, οι γυναίκες έπ' ηραν σταφύλια από τ' α κλάθια τους κ' άρχισαν όλοι να τρώγουν.

«Είπε μέρα νηστεψιμη σήμερα» είπε ή Σταθής «για αυτό ψωμί μονάτο».

«Ποτέ να μ' ή λείψει τ' ο βλοσημένο» άποκρίθηκε άμέσως ή Μάρθα.

Η Σταλαχτή έμασούσε σκεφτική σε να ήταν ή καρδιά της άνήσυχη, κ' έπειτα από λίγο είπε

του Σταθής:

«Ερώτησε τους άγωγιάτες αν ήρθε;

«Περιμένεται από στιγμή σε στιγμή» άπολογήθηκε και τ' ο μέτωπό του έσουφρώθηκε».

«Ο πεθερός σου;» τήν έρώτησε ή Μάρθα άναστενάζοντας.

«Ναι» άποκρίθηκε ή Σταλαχτή κατεβάζοντας τ' α μάτια να ιδούμε τί θα πεί· άόοντις με πήρε ή γιός του δεν τ' ογραψε τίποτα. Μα όπως κ' αν είναι γλήγορα θέ' με στεφανώσει ή κύρ Γιώργης· που να μ' άφήκει τώρα τήν καυμένη; Δύο μ' ηνες ζούμε άντάμα».

«Καλή στερέωση» της εύχθησαν οι άλλες γυναίκες· κ' ή Λενιό έπρόστεσε:—«Ακούεται όμως πώς ή γέροντας δε σε θέλει».

Η Σταλαχτή έκούνησε τις πλάτες σε να λέγε «δεν ξέρω» κ' ή Μάρθα της είπε άναστενάζοντας:—«Δόλια Σταλαχτή».

«Δεν ξέρουμε ακόμα τίποτα» έκαμε ή Σταθής κατσουφιασμένος· «μα όπως κ' αν έρθουν τ' α πράματα, έσύ δε φταίς, Σταλαχτή, σου ήταν γραμμένα»

Καμία δεν άπολογήθηκε· κ' άπόφαγαν γλήγορα χωρίς να προφέρουν λέξη· έπειτα οι γυναίκες έξανθρaban στο θέλημά τους, κ' ή Σταθής έμεινε ακόμα στον ίσκιό καρτερώντας τ' αλογο

«Σήμερα είναι μεγάλη μέρα» άνανοήθηκε· να ιδούμε τί θα φέρει. Μα ή γέροντας που να συγκλίνει και δε φοβόμαι άλλον παρά τ' ο Λάκουρα· θάχουμε άντάρες». Κ' έτσι λέγοντας έξκπλώθηκε και άποκαμήθηκε.

Η φωνή και τ' ο σκόντημα του Άρτέμη, που, καθάλαρης σταλόγο του, είχε κατεβεί με τους άγωγιάτες σταμπέλι τόν έξύπνησαν. Με μίας άνατινάχτηκε κ' είπε:—«Τί είναι άφέντης;»—«Έπειτα έτριψε τ' α μάτια του με τους ρόθους κ' έζέταζε προσεχτικά τ' ο νεό. Τόν είδε άχνόν και συγχυσμένο. «Ήρθε ή στιγμή» είπε με τ' ο νού του.

Κι' ως τόσο ή κύρ Γιώργης άποκρενότου:—«Ήρθε» κ' είχαμε καυγάδες, φωνές, βρισιές, πράματα τεράστια· σήμερα θέ' χαιρέται ή Λάκουρας· μ' α τί να κάμω; είναι πατήρας».

«Και τί λείπει;»

«Να τήνε διώξω, κ' δε μ' ή με διώχνει κ' έμένα. Γι' άφτό μ' έστειλε εδώ κάτω από τ' α τώρα δε θέλει άφτή να πατήσει σπίτι μας».

«Να τόν ακούσεις» άπολογήθηκε ή Σταθής· άμπορει να γένει κ' άλλος; προσωρινά τουλάχιστο, ως πού να φύγει».

«Μα θέ' με πάρει μαζί του και θέλει να φύ-

— «Δέν αφήνεις τώρα τό μάθημά σου, Γιασεμί, τῆς εἶπα παίζοντας μέ τὰ μαλλιά της, νά κουβεντιάσουμε· ἔχεις καιρό νά μελετήσης, ἐγώ αὐριο φεύγω.

— «Ναί, φεύγεις, τί κρίμα!» ἔβγαλε τὰ χέρια της ἀπ' τό πιάνο κ' ἡ μορφή της μελαγχόλησε.

— «Σοῦ κακοφαίνεται λοιπόν;»

— «Ὡ ναί, πολύ, καί σένα;»

— «Κ' ἐμένα πολύ, πολύ.»

— «Πέρασαμε τόσ' ὀμορφα, πού ὅλα τώρα θά μοῦ φαίνονται ἄσκημα.»

Τόπτε μέ τόση ἀφέλεια κ' εὐλικρίνεια, εἶχε ἡ παιδικιά της μορφή τόσο ἀθώα τήν ἐκφραση, πού χωρίς νά συλλογιστώ, πού ἕνα μῆνα μονάχα τή γνώριζα καί πού μ' ὄλο πού τήν ἤθελα γι' ἀδερφή, δὲ μοῦ ἦταν τίποτα, πέρασα τό χέρι μου στή μέση της καί τήν τράβηξα κοντά μου, κ' ἔτσι τό κεφάλι της ἀκούμπησε στό στήθος μου. Σήκωσε τότες ψηλά τὰ μάτια της νά μέ κοιτάξῃ καί μοῦ χαμογέλασε μέ γλυκᾶδα. Τὰ χεῖλάκια στό χαμόγελό της ἀνοίχτηκαν, καί τότες, πῶς νά τό πῶ; μοῦ ἤρθε ἡ τρελλή ἐπιθυμία νά κολλήσω στό στοματάκι της τό χεῖλι μου. Γιά μιᾶ στιγμή ἔπαψε νάναί γιά μένα ἡ παιδοῦλα, πού ἀδερφικά ἐτράβηξα στό στήθος μου ἦταν γυναίκα. Μά ἡ ἀθώοτη πού διάβαζα στό βλέμμα της, ἡ ἐμπιστοσύνη γιομάτη ἀφέλεια, πού μοῦδειχνε γυμνῆ ἀπάνου μου, μέ γύρισαν στόν ἑαυτό μου κ' ἔτσι τό στόμα της ἔμεινε πρῶθεν· ἀκούμπησα μονάχα τὰ χεῖλια μου στό μέτωπό της — φιλι' ἀδερφικό — ψιθυρίζοντας, «γλυκό μου Γιασεμί!»

Τήν ἄλλη μέρα ἔφρουγα γιομάτος ἐλπίδες γιά τό μέλλον μου, γιομάτος ὀνειράτα, πού μονάχα ἡ νεότη ξέρε: νά φτειάνῃ, πῆγαινα στό ξένα ποθῶντας τήν ἄυλη πνευματικιά ζωή, ἔφρουγα εὐτυχισμένος, ἀφήνοντας πίσω μου φίλους ἀγαπημένους, ἔφρουγα μέ τή γλυκειάν ἐνθύμηση ἀπό τίς πολυπόθητες ὄρες, πού πέρασα χαρούμενα μαζί τους.

II

Ἐμείνα ἐνανύμηση χρόνος στή Γερμανία, μελετώντας ἀδιάκοπα· μεγαλύτερη σκέψη ἦταν ἡ μελέτη μου, μεγαλύτερη φροντίδα τὰ βιβλία. Ὅσο γινόμενα σοφώτερος, τόσο κ' ἡ ὄρεξη τῆς δουλειᾶς μεγάλωνε μέσα μου. Μιά μελέτη, πού τύπωσα σ' ἕνα Γερμανικό περιοδικό, μ' ἔκαμε νά γνωριστώ μέ μερικούς ἀπό τοὺς σοφοὺς τοῦ Μονάχου.

Ἐννοεῖται, πού ἤμουν νέος, εἰκοσιεξή χρόνων μόλις, καί γι' αὐτό τὰ βιβλία δὲ μ' ἐμπόδισαν νά

γομε αὐριο· στέκει ἀπόψε γιά νά δώκει διαταγῆς γιά τόν τρύγο.

«Ν' ἀκούσεις;» τοῦ ξανάπε «ὅλη ἡ οὐσία εἶνε δική του.»

«Μοῦ πονεῖ» εἶπε καί τὰ μάτια του ἐθόλωσαν.

Μέ τόν καιρό κλημονιώνται ὅλα· δέν τῶθελες ἔτσι στήν ἀρχή; ἔπειτα ἐμπλεχτήκες· ἐγώ σ' ἀπτό δὲ σπείω.»

«Καί τώρα ν' ἀθετήσω τόν ὄρο μου; καί τί θά πεῖ ἀπτό ἡ δυστυχισμένη; καί τί θά πεῖ ὁ κόσμος γιά μένα;»

«Τί θά πεῖ δέν ξέρω· μά ὡς αὐριό τίποτα δὲ θά γένει· ἔπειτα ἔχει ὁ Θεός. Δὲ θά τήν ἀφήκετε κ' ὅλας ἔρημη.»

«Ὅχι· λέει νά τήν προικίσῃ μέ χτήμα· καί τὰ στολίδια νά μένουν δικά της. Μά δὲ μοῦ τό λέει ἡ ψυχή νά τήν ἀφήω». Καί τὰ δάκρυα ἐκύλισαν στό μάγουλό του.

«Τόσα πράματα» εἶπε ὁ Πλακίδας σηκόνοντας τίς φάρδιες πλάτες του «τά κάνει κανεὶς χωρίς νά θέλει». Ἐπειτα ἐγύρισε πρὸς τίς γυναῖκες, πού ἐκοίταζαν τοὺς ἀγωγιάτες νά φεύγουν μέ τῆλογα φορτωμένα κ' ἔκραζε: — «Σταλαχτή, ἔλα δὴ τώρα.»

Ἐκεῖνη ὑπάκουσε ἀμέσως· τοὺς εἰώμως σφουγγίζοντας μέ τή μπόλια της τό πρόσωπό της· τὰ

νοιώθω καί τόν πόθο τῆς ζωῆς, κ' ἔτσι μολονότι τὰ γράμματα θριαμβέψανε πάντα, χάραξε κ' ἡ γυναίκα στό Μόναχο μερικές γραμμίτσες στό θυμητικό μου.

Μέ τό Νίκο γραφόμουνα πάντα, σ' ἐκείνον ἔλεγα τίς μελέτες, τὰ γραψίματά μου, τοὺς πόθους, τίς ἐλπίδες, τίς πικραπάτες μου· δέν τοῦκρούθα τίποτα, ἀκόμα καί τὰ πειδ' ἀσήμαντα πράματα κείνος τᾶξερε. Ἀλλά κ' αὐτός ποτὲ δέν ἔλειψε νά μοῦ γράψῃ, δείχνοντάς μου πού ἡ καρδιά του ἔμεινε πάντα ἡ ἴδια, καλή, ἀφωσιωμένη.

Τί κλυότερο ἀπὸ τή φιλία τήν ἄδουλη, τήν ἀγνή; Παρηγοριά στή δυστυχία, στήν εὐτυχία διπλή χαρά.

Ἀπὸ τή Γερμανία ἔφρουγα κατόπι γιά τή χώρα τῆς μουσικῆς τήν ὀμορφὴ Ἰταλία. Εἶχα ποθήσῃ νά ἰδῶ τή Ρώμη καί τ' ἀριστουργήματά της, στό ὀμορφα μνημεῖα της νά ρεμβάσω τήν ἀληθινή ζωή, πού μολονότι νεκρωμένα κλειοῦνε μέσα τους τ' ἄψυχα κείνα μάρμαρα, μά καί γιομάτα ψυχή, πού τοὺς τὴ φύσηξε ἡ Τέχνη.

Αἰώνια ναί ζωή, ὁ ἄνθρωπος περνᾷ καί διαβαίνει, μά κείνα ζοῦνε πάντα, ἀπάνου τους γράφονται οἱ αἰῶνες δείχνοντας τ' ἀνθρώπινο πέρασμά μας.

Ἐμείνα ὀχτῶ μῆνες στήν Ἰταλία, ἀφοῦ εἶδα τὴ Βενετία, τὴ Φλωρεντία, πατρίδα τοῦ Ντάντε, τὴν Πίζα, τὸ Μιλάνο καί τόσ' ἄλλα μέρη, τό καθένα μέ ξεχωριστὴ ὀμορφιά, ὅταν — βρισκόμουνα στή Ρώμη — λαβαίνω μιᾶ μέρα ἕνα γράμμα τοῦ Νίκου μέ πένθιμο φάκελλο. Μοῦ σκίστηκε ἡ καρδιά, τί τάχα θά μάθαινα; Στά περασμένα γράμματά του· μοῦ μιλῶσε γιά τὴν ἀρρώστεια τοῦ Γιασεμιού, ἀλλά δέν ἔδειχνε τίποτα σοβαρό. Μήπως;.. ὦ ναί, τό γράμμα κείνο μοῦ μάθαινε πῶς τὰ ὀμορφα κείνα νεῖατα στυσθήκανε, πῶς τὸ χαριτωμένο κείνο γέλιο κανενὸς πειδ' τ' αὐτὴ δὲ θά μάγει, πῶς τὸ Γιασεμί εἶχε χάσῃ τὴ μυρουδιά του καί μαράθησαν τὰ φύλλα του, πῶς λίγο χῶμα σκεπάζει γιά πάντα τ' ὀμορφο κείνο σωματάκι, τόσες ἐλπίδες, τέτοιο χαμόγελο! Λοιπόν, ὅταν φίλησα τ' ἀγνό κείνο μέτωπο, τὸ φιλι' μου ἦταν τὸ στερόν τοῦ θανάτου; Φιλοῦσα λοιπόν μιᾶ νεκρή; Κι' ὅμως — πόσο σαρκάζει κάποτες ἡ ἀντίθεση! — κείνη τὴν ὥρα εἶχα νοιώσῃ μέσα μου καινούρια ζωή.

Τήν ἄλλη μέρα πῆρα τό τραῖνο γιά τὸ Μπρίντζε κ' ἀπὸ κεῖ τό βαπόρι γιά τὴν Κέρκυρα. Εἶχε ἀνάγκη ὁ φίλος μου ἐνὸς ἀδερφοῦ, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ἀδερφοῦλα του· ἔπρεπε νά πάω νά κλάψω μαζί της, ἀφοῦ πέρασα τότες — γιὰ τί τέτοια εἶνα: τ' ἀνθρώ-

μάτια της ἦταν ἀνήσυχα καί τὸ κορμί της ἔτρεμε παγωμένο. — «Ἐδῶ εἶμαι» εἶπε χαμηλόφωνα.

«Σοβαρὰ μαντζα φέρνει ἀπὸ τό χωριὸ ὁ ἀφέντης» τῆς εἶπε ὁ Πλακίδας κοιτάζοντας χάμου· «ὁ καθένας πρέπει νά ὑποτάσσεται στό ριζικό του.»

«Τάματα» ἀποκρίθηκε μέ σθημένη φωνή· «αὐτὰ λέν κεί πάνω οἱ ἀγωγιάτες· ὁ γέροντας ἤρθε, εἶχαν μαλλώματα μεγάλα, καί σπῖτι τους δὲ μέ θέλει.»

«Κ' ἐλπίδα δέν εἶνε νά συγκλίνει» εἶπε ὁ Σταθῆς. Ὁ Ἀρτέμης ἐδάκρυζε ὅλην τὴν ὥρα: — «Τί θέλεις νά γένει;» τὴν ἐρώτησε τρυφερά.

«Ὅ,τι σοῦ λέει ἡ καρδιά» τοῦ ἀπάντησε γιομάτη πίκρα. «Θυμήσου πού μοῦ δοκίστηκες στῆς Παναγίας τὴν εἰκόνα νά μέ πάρεις· ἄλλοῦως μέ χάνεις ἀπὸ τόν κόσμον.»

«Θέλεις νά χωρίσεις παιδιὸ καί πατέρα» εἶπε ὁ Σταθῆς ἀνασκυτώντας· «δέν ξέρεις πῶς ἡ ἀφεντιά του δέν ἔχει οὐσία δική του; πῶς θά ζοῦσατε;»

«Νά μέ πάρει θέλω» εἶπε παραπονετικά· «τά πλοῦτη δέν τὰ ζηλέω· μαθημένη εἶμαι ἀπὸ μικρὴ νά δουλεύω σὰ σκλάβο γιά τὸ ψωμί· μοῦ κακοφαίνεται· μοναχὰ πῶς ὁ ἴδιος θά σταντεφεῖ· μά δέν τοῦφταίκα ἐγώ· γιὰ τί νά πάθω;»

«Τὸν ἀγαπᾷς γιά νά τόνε σύρεις στή δυστυχία;»
«Πόσο τὸν ἀγαπᾷω ρώτησ' τον· μά ἡ τιμὴ μου

πινα; — τόσες χαρούμενες στιγμές. Μά πῶς θά μποροῦσα νά βρεθῶ κεῖ μέσα χωρὶς ἐκείνη; πῶς θά μποροῦσα νά συνηθίσω στόν αἰώνιο μισισμό της;

III

Τόσο σπαραχτικά τὰ λόγια τῆς μάννας της! — «Μὰς ἔφυγε γιά πάντα ἡ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ μας; σὺ τὴν πρωτόπες Γιασεμί, τὴ θυμάσαι πόσο γλυκειά, πόσο χαριτωμένη;»

— «Σὲ περίμενα, ἕξερα πού θᾶξθης, μοῦ εἶπε ὁ Νίκος, ἀκούς δεκάξῃ χρόνων κορίτσι νά τό χᾶσουμε; Δέν πέθανε, μαράθηκε.»

Δέν εὔρισκα νά τοὺς πῶ λέξη. Ἀνόητος ὅποιος πιστεύει, πού στό μεγάλο πόνον ἔχουν σημασία τὰ λόγια· ὅποιος πονεῖ ἀληθινὰ δέν ἀκούει παρὰ τὴ φωνὴ τοῦ πόνου του. Καθήσαμε ὅλη τὴν ἡμέρα μέ τὴν δυστυχισμένη ἐκείνη γυναίκα, τό βράδυ ἀργὰ τὴν πείσαμε νά πάη νά πλαγιασῃ, κ' ἐμείναμε μόνοι μέ τὸ Νίκο.

— «Ἐλα μαζί μου, μοῦ εἶπε, καί τὸν ἀκολουθήσα· μέ πῆρε στήν κάμαρα τοῦ Γιασεμιού. Μονάχα: δὴ βρίσκω μιᾶ μικρὴ ζαλάρωση, γιὰ τί — τί γελῶς πού εἶνα ὁ ἄνθρωπος; — νομιζῶ, πῶς βρίσκομαι μαζί της καί κάποτε κάποτε, πιστεύω, πῶς δέν ἔχει πεθάνῃ. Ἡ κάμαρά της εἶνα, ὅπως τὴν ἔφρησε, ἰδῶ τό κρεβάτι της, ἐκεῖ τό γραφεῖο της, ἡ τουαλέττα της, οἱ κορδέλλες, τὰ μαντήλια, οἱ μυρουδιές της, εἶνα ὅλη ἐκείνη, μονάχα πού δέν εἶνα πειδ' ἰδῶ.»

Κείνη τὴ στιγμή ἔλθαν νά τοῦ πῶν, πῶς τὸν ζητοῦσε ἡ μητέρα του, ἔφυγε καί γύρισε ἀμέσως. — «Πρέπει νά μείνω λιγάκι μαζί της, γιὰ τ' ὑποφέρει, μέ συγχωρεῖς» μοῦπε καί ξανάφυγε.

Ἐμείνα μόνος σὲ κείνη τὴν κάμαρα πού πρώτη φορὰ ἔβλεπα, ἡ καρδιά μου πονοῦσε, πονοῦσε πολύ, κ' ὅσο τὸ βλέμμα μου πλανιόντανε στό ἐπιπλα, στό πρᾶματάκια της, τόσο νόμιζα — καί γὼ σάν τὸ Νίκο — πού δὲ θ' ἀργῶσε νά φανῇ ἐκείνη. Τί θλιβερό, τί ἄδεια ἡ κάμαρα, ὅταν κεῖ μέσα βρίσκονταν ἀκόμα τὰ σημάδια τῆς ζωῆς τ' ἀνθρώπου, πού δέν ὑπάρχει πειδ'! Μπροστά στό γραφεῖο της, ὅπου ὁ Νίκος εἶχε ἀποθήσῃ τὴ λάμπα, βρισκόντανε μιᾶ καρέκλα· καθίσω κεῖ καί συλλογιζόμουνα ἐκείνην, πού ποῦς ξέρε: πόσες φορές θᾶχε καθίσῃ στήν ἴδια θέση, καί πού τώρα ἀπόμειν' ἕνα ὄνειρο μονάχα. Παρατηροῦσα τὰ βιβλία της πού ἦταν κεῖ πάνω, ὅταν τό μάτι μου ἔπεσε σ' ἕνα δεμένο τετράδιο, τό παίρω καί τ' ἀνοίγω· εἶχε γράψῃ μέ τό χέρι της «Οἱ κρουφές μου σκέψες». Εἶχε λοιπόν καί σκέψες κρουφές τό μικρὸ κ' ἄθῶο κείνο πλασματάκι; Γιὰ

ἀξίζει κ' ἀπ' τὴν ἀγκυλή περσότερο.»

Ἐτσώπασαν κ' οἱ τρεῖς τους γιά χαμπόσι· ὁ Ἀρτέμης ἔκλεισε τὰ μάτια κ' ἐσυλλογίστηκε, ἔπειτα ἀναστενάζοντας εἶπε ἀποφασιστικά: — «Δὲ μπορῶ ν' ἀνοίξω πόλεμο μέ τόν πατέρα μου.»

«Καί τί θά γένει;» ἐρώτησε ἡ Σταλαχτή ἀμέσως τρομασμένη ἀπὸ τὰ λόγια του.

«Δὲ χάνεις τίποτα» τῆς ἀπάντησε ὁ Σταθῆς «σοῦ χαρίζουν τὰ χρυσάφια καί σὲ προικίζουν μέ χτήμα.»

«Τὰ προικια τους δέν τὰ θέλω» εἶπε ἀψιωμένη «μόν' τὸ στεφάνι πού μῶταξες.»

«Συφορὰ» ἔκραξε ὁ Ἀρτέμης «τό πού θέλω δέν τό μπορῶ.»

«Δὲ σ' ἀφίνω νά μοῦ φύγεις;» τὰπολογήθηκε ρίχνοντας κἄπου τὸ μαχδεμά της καί πιάνοντας του ἀπελπισμένα τό χέρι.

«Τόνε παίρνει αὐριό στή χώρα ὁ πατέρας του» εἶπε ὁ Σταθῆς μέ φωνὴ βραχνή.

Μ' ἀπαρνιέται; λοιπόν» ἐφώνηξε· κ' ἐσωριάστηκε κατὰ γῆς κρούδοντας τό πρόσωπο μέ τὰ χεῖρια κλαίοντας μέ κατὰκαρδο παράπονο.

Κ' ἤρθε τότες στόν ἴσκιό τῆς λεύκας κ' ἡ Μάρθα, τοῦ Σταθῆ ἡ πρροστή γυναίκα, κ' ἐτήραξε τὴν ἄτυχη ψυχοπονετικά κ' ἀναστενάξε βαθεῖα κα.

μένα ἔτανε μιά ἀνακάλυψη. Καί χωρίς νά συλλογιστώ, πού ἴσως τά φύλλα κείνα νά κλειούσανε τὸ μυστικὸ μιᾶς νεκρῆς, πού δὲν εἶχα δικαίωμα νά γνωρίσω, ἠθέλησα νά μπῶ στὴ ζωὴ ἐκείνη καὶ σὰν ἀνατόμος τῆς σκέψης τῆς νά τὴ διαβάσω κατάβαθα κ' ἔτσι νά γνωρίσω ἐκείνην, ὅπως δὲν τὴ φαντάστηκα ἴσως ποτέ. Τῆ στιγμῇ ἐκείνη ἐπαῖσα νά εἶμαι ὁ ἄνθρωπος τοῦ κόσμου καὶ γίνηκα ὁ σοφός, πού ψάχνει γιὰ τὴν ἀλήθεια, πού θέλει νά ψυχολογήσῃ, πού ζητάει καὶ στ' ἀσήμαντα ἀφορμῇ γιὰ μελέτη, πού διψᾷ γιὰ τὸ ἄγνωστο.

Ἐρριζα τὸ μάτι μου στὴν ἡμερομηνία καὶ στίς πρώτες γραμμές.

Καμμιά πένα δὲ θά μπορούσα νά περιγράψῃ τί αἰστανθῆκα· κρῦος ἰδρώτας μ' ἔβρεξε σύσσωμο, ἡ καρδιά μου πολέμουσε νά φύγῃ ἀπὸ τὰ στήθια μου καὶ μὲ κύριεψε ὁ ἀκράτητος πόθος νά χτυπήσω τὸ κεφάλι στοὺς τοίχους.

Ποτέ μου δὲ θά μπορούσα νά φανταστώ, πῶς ἀντέχει ὁ ἄνθρωπος νά πονῇ τόσο.

Ἀρχινοῦσαν «οἱ σκέψεις τῆς» ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ μισμοῦ μου.

Αὐγούστος 2. 1901.

Ἐρριζε, τώρα ποῖος ξέρει πότε θά τὸν ξαναἰδῶ, πότε θά ξανακούσω τὴ φωνή του, πότε θά αἰστανθῶ τὰ γλυκὰ του μάτια ἀκκουμπισμένα μὲ τόση καλωσύνη—ἄχ, ἡ καλωσύνη του μ' ἐμάγεψε!— ἀπάνου μου. Τί θλιβερό πράγμα ὁ χωρισμός! ποτέ δὲν ἐπίστευα, πῶς θ' ἀκούσω τόσο πόνο. Ἦν' ἡ ὥρα, πού καθόντανε κοντὰ μου καὶ μούλεγε τόσες ὁμορφες κουβέντες. Ἐγὼ τὸν ἄκουα μὲ περιέργεια καὶ θαυμασμό, ξέρει τόσα πράγματα, εἶναι σοφός, μὰ τὴν ἀλήθεια σοφός. Φοβᾶμαι πῶς θά μ' εὑρίσκει ἀγαπηματῆ, ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸν ἐμπόδιζε νά μὲ συμπαθῇ πολὺ, πολὺ τῶνοιωσα τὴν παρκαμνὴ τοῦ μισμοῦ του, ὅταν μελετοῦσα τὸ μάθημά μου στὸ πιάνο κ' ἐκείνος!... ἀλλὰ ὄχι, αὐτὴ τὴν κλητέρη στιγμῇ τῆς ζωῆς μου, οὔτε σὲ σένα, χαρτί, δὲν τὴ λέω, τὴ θέλω γιὰ μένα, μονάχα γιὰ μένα.

Αὐγούστος 15. 1902 — Ἐνόμεζα, πῶς μὲ τὴν

τῆς εἶπε:—«Δυστυχισμένη! ἡ παντοειά σου ἐγάλασε τί νά γένεις τώρα!.. Μοῦ πονεῖ σὰ νάσουν παιδί μου». Ἐσφούγγισε τότες τὰ βρεμένα μάτια τῆς, ἐκάθισε χάμου κ' ἐκείνη κ' ἀγκάλιασε τὴν ἀδικημένη συχωριανή τῆς, πούταν τώρα πνιμένη ἀπὸ τὴς κλάψες. Καὶ ξακολούθησε, ἀνασκυτώντας τὸν ἄντρα τῆς:—«Στάθη, ἐσύ τᾶκαμε; ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχή σου τόλεγα δὲν ἐπράζες καλά· τὸ κρῖμα τῆς θά σ' εὔρει». Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Ἀρτέμη τοῦπε:— «Λυπήσου τὴν, ἀφέντη».

«Δὲ μπορῶ ἀπολογῆθῃκε λυπημένος.

Κι' ὁ Στάθης τὸν ἐσυβούλεψε:— «Ἄς ἀφίσομε μοναχὲς τὴς γυναῖκες θά παρηγορηθοῦν καλῆτερα, κι' ἄς πάμε τώρα στοῦ πατέρα σου». Κ' ἔτσι λέγοντας τὸν ἐπιασε γλυκὰ ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ τὸν ὤδηγούσε πρὸς τὰ ἔβγα τοῦ ἀμπελιοῦ ὅπου ἔβρασε καὶ τᾶλογο.

Μὰ ἡ Σταλαχτή, ἄμα ἐκατάλαβε πῶς εἶχαν κινήσει, ἀνασηκώθηκε τραβώντας τὰ μαλλιά τῆς, πούχαν ξεπλεχτεῖ ὡς τόσο, καὶ φώναξε ἀπελπισμένα:—«Ποῦ πᾶς; πού μ' ἀφίνεις; πῶς θά παρουσιαστώ στὸ σπίτι μου; Κ' ἔπειτα ἀπὸ μίαν στιγμῇ ἀκολουθώντας μὲ τὸ βλέμμα ἐξαναφώναζε:—«Δὲ θά ζήσω, δὲ θά ζήσω».

«Δυστυχισμένη» τῆς εἶπε ἡ Μάρθα κλαίοντας, ἐνῶ ὁ Ἀρτέμης ἐκαθαλλίκευε τώρα τᾶλογο.

Μὰ ξάφως τὰ μάτια τῆς Σταλαχτῆς ἐστιψάν· ἐσφούγγισε πάλι τὸ πρόσωπό τῆς μὲ τὴ μπόλια καὶ μίαν στιγμῇ ἐστάθηκε ἀσάλεφτη στὸν τόπο τῆς, καρφόνοντας τὸ περίλυπο μάτι τῆς ἀπάνου στοὺς ἄντρας πού ἀναχωροῦσαν. Ἡ καρδιά τῆς τὴν ἐπρό-

θέληση θά μπορούσα νά τὸν ξεχάσω, μὰ εἶναι ἀδύνατο. Ἐγράφηκε μὲ γράμματα ἄβυστα στὸ θυμητικὸ μου. Δὲ βρίσκομαι καλά πονθενά, δὲν εἶμαι ποτέ καὶ γιὰ τίποτα εὐχαριστημένη. Ἄν ἐκείνος ξαναρχόντανε, νομίζω, πῶς θά πῆθαι ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Πῶς περίμενα γράμμα του! Εἶχα μετρήσῃ τίς ἡμέρες, λογαριάζῃ ὅλα κ' ἔζηρα πότε θά γράφει, κι' ἔτσι ὅταν ἐφεραν τὸ ταχυδρομεῖο, ἀμέσως ξεχώρισα τὸ γράμμα του. Ἐγράφε τοῦ Νίκου. Μὲ τί χαρὰ τὸ πῆρε καὶ τ' ἄνοιξε, τὸν ἀγαπᾷ τόσο καὶ κείνος! Ἐμένα ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατὰ. Μόλις τὸ διαβάσε μὰς εἶπε: «Μοῦ γράφει ὁ ξενιτεμένος μας, πού σὰς χαιρετᾷ ὅλους καὶ πῶς ποτέ δὲ θά λησμονήσῃ, πού εὔρηκε σὲ μὰς μίαν δευτέρη οἰκογένεια. Τὸ Γιασεμί ὅμως χαιρετᾷ χωριστὰ». Κοκκίνησα ὅλη ἀπὸ τὴ χαρὰ μου, μὲ θυμᾶται λοιπὸν μὲ συμπάθεια; Τί καλά!

6. 9. 1902 — Τί κακὸ πού μοῦ κάνει ἡ θάλασσα! μὰς χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους μας, πάντα πλατειά, ἀτέλειωτη, ἀδιάφορη, τὴ μισῶ κι' ὅμως στὸ νησί μας, ὅπου κι' ἂν πᾶς, τὴν ἔχεις μπροστὰ σου. Κατάρρα.

3. 10. 1902 — Χτές ὁ Νίκος μοῦ πρότεινε νά πάμε στὴν Ἀνάληψη. Μία ὁμορφὴ μέρα Ὀχτωβριὰτικῆ. Δὲν ἔλαβα τὴ δύνμη νά πάω, θά ὑπόφερα πολὺ· μοῦ θυμᾶται τόσες χρυσές, ἀλησμόνητες στιγμῆς αὐτὸς ὁ περίπατος. Τοῦπα, πῶς μοῦ πονοῦσε λιγάκι τὸ κεφάλι. Ψέμα.

1. 1. 1903 — Σήμερα Πρωτοχρονιά, πόσες εὐχές τοῦ στέλν' ἡ ψυχὴ μου. Μὲ συλλογίζεται ταχα καὶ κείνος σήμερα; Ἐλαβα τόσα χαρίσματα, τόσα γλυκὰ, τόσες εὐχές, κι' ὅμως ὅλα μ' ἀφήνουν ψυχρὴ κι' ἀδιάφορη. Καὶ θᾶδνα ὅλα τὰ χαρίσματά μου, κι' ὅλα τὰ χρυσάφια τοῦ κόσμου, γιὰ μίαν εὐχὴ ἀπὸ τὰ χεῖλιά του. Μὰ πῶς ἀφοῦ βρίσκεται τόσο μακριά, στὴ Γερμανία; Νὰ ξέρῃ τάχα ἡ Γερμανία τὴν εὐτυχία τῆς;

4. 3. 1903 — Ποτέ μου δὲ θά λησμονήσω τὴ

τάξε νά τοὺς τρέξει κατόπι, γιὰ τί αἰστανθῆκε πῶς ἦταν τελειωτικῶς χαμένη, ἂν ἐκείνος πού τὴν εἶχε ἀπατήσει ἐκατάφευγε νά περνᾷσι χωρὶς τὴν ἴδιαν τοῦ σπιτιοῦ του τὸ κατώφλι, καὶ νά κλειστῇ μέσα, αἰστανθῆκε πῶς διωγμένη καὶ παρατηρημένη δὲν ἐμπορούσε πλὴν νά μείνῃ στὸ χωριὸ τῆς, καταφρονεμένη ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον καὶ οὔτε ἄλλου, γιὰ τί παντοῦ ἡ ντροπὴ καὶ ἡ ἀπελπισία θά τὴν ἐσυντρόφευαν. Κι' ἀνανοήθηκε καὶ τὸν πατέρα τῆς, τὴν καινούρια του πίκρα, τὴν ἀδυναμία του, καθὼς κι' ὅλας τὸ Γιάννη τὸ Λάκουρα, πού θά βρισκότουν πάντα μπροστὰ τῆς γιὰ νά τὴν ἐλέγχει.

Μὲ μίας ἐπῆρε τὴν ἀπόφαση κ' ἐρρίχτηκε κ' ἐκείνη πρὸς τὸ ἔβγα τοῦ ἀμπελιοῦ φωνάζοντας:— «Σταμάτησε, σταμάτησε γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ».

Μὰ ὁ Στάθης, καθὼς τὴν ἐνόησε, ἔβιασε τᾶλογο κεντώντας τὸ ἀπὸ πίσω, κ' ἐγλιγορέψε τὸ πάτημα του, γιὰ τί κι' ἀφτὸς ἀμέσως ἐκατάλαβε, πῶς ἐπράπε μὲ τὸν Ἀρτέμη νά φτάσουν πρώτοι στὸ σπίτι, καὶ ν' ἀποφύγουν ἔτσι σκιανὲς μίσα στὸ χωριὸ, μπρὸς στὸν κόσμο, πού ἀσφαλτα θά ἐσυναζότου. Κ' εἶπε τοῦ κύριού του:— «Μὰς ξατρέχει, ἀφέντη, μὴν ἀντικρατήσεις τᾶλογο καὶ μὴ φοβᾶσαι γιὰ μένα τὰ ποδάρια μὲ βαστοῦν».

Ὁ ἄλλος δὲν ἀπάντησε κι' οὔτε δὲν ἐγύρισε νά τηράξει ὀπίσω του· μὰ τώρα ὁ δρόμος ἐγίνετο ἀσκημος, ἀνηφορητός, γιοματός, στοργυλοῦς γούλους, ὅπου τὸ ποδάρι τοῦ ζώου δὲν ἐμποροῦσε πλερίαν νά πατήσῃ, ἀλλὰ ἐγλιστροῦσε κ' ἐσκόνταψε. Κ' ἔτσι τὸ τρεχατὸ ἐλιγότεψε τόσο, πού ἡ Σταλαχτῆ τοὺς εἶχε σιμῶσει ἀρκετὰ κρίζοντας πάντα:— «Σταμάτα, σταμάτα». Κι' ἀπὸ τὴ φωνὴ τῆς ἐκαταλλάβαιναν οἱ ἄντρας πῶς κάθε στιγμῇ ἐκέρδιζε

σημερινή τὴ γράφω στὸ βιβλίον μου, γιὰ τί θέλω νά τὴ θυμᾶμαι πάντα, πάντα. Εἶδα τὸ Νίκο νά διαβάξῃ ἓνα γράμμα, κοιτάζω τὸ φκέλλο κι' ἀπὸ τὸ γράμμα καταλάβα, πού ἦταν Ἐκείνου, πού οὔτε μίαν στιγμῇ δὲν ἐσβύστηκε ἀπὸ τὸ λογισμό μου. Βλέπω τὸ Νίκο νά γελά διαβαζόντας το καὶ γυνιέται μέσα μου ἡ τρολλὴ ἐπιθυμία νά μάθω τί γράφει. Γράμμα ξένο νά διαβάσω; Ἡ μαμὰ λέει, πῶς εἶναι τὸ χειρότερο πρᾶγμα τοῦ κόσμου, τὸ πειρὸ ἀνήθικο, ἀλλὰ θέλω νά ξέρω τί κάνει, πῶς βρίσκεται, πῶς σκέφτεται. Βλέπω τὸ Νίκο πού τὸ κλεῖ στὸ συρτάρι τοῦ γραφείου του, περιμένω νά φύγῃ, τρέμω ὅλη ἀπὸ τὴν ταραχὴ μου. Τέλος ὁ Νίκος βγαίνει ἀπὸ τὴν κάμαρα, ἀνοίγω σὰν κλέφτης τὸ συρτάρι. Ξεδιπλώνω τὸ γράμμα, ἄχ θεέ μου, πῶς ἡ καρδιά μου χτυπάει καὶ πῶς τώρα μού ξεσκίζει τὰ στήθια! Ἐδιάβασα ὅτι ἔγραφε δὲν τὸ ἠθέλησα!— «Στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ξανθῆς Γερμανίδας λησμονῶ τοὺς κόπους μου ὅλους· εἶν' ἓνα πλάσμα χαριτωμένο, πού ὅταν θέλει σὲ τραβᾷ, σὲ μαγεύει, σὲ μεθᾷ. Ὁραιότερη ἀπὸ σονέττο τοῦ Πατρᾶρχα, ἀπὸ Συμφωνία Μότσαρτ, ἀπὸ εἰκόνα Ραφαήλου». Δὲν ἐδιάβασα ἓνα γράμμα; Ὁ Θεὸς δὲ μπορούσε νά μὲ τιμωρήσῃ σκληρότερα γιὰ τὸ φταιξιμό μου. Εἶμαι ἀλήθεια παιδί; πού κλαίω; γιὰ τί δὲν κρατιῶμαι πειὰ καὶ κλαίω. κλαίω, μὰ πονῶ τόσο!

6. 5. 1903 — Ἀκούε νάναι Ἄνοιξη καὶ γιὸ νά τὰ βλέπω ὅλα μαῦρα κ' ἐλεγα πρὶν πῶς ὑπόφερα; Ἄβασταχτος πόνος εἶναι ὁ σημερινός.

8. 8. 1903 — Πόσο χαριόμουνα νά μὲ κρίζῃ Γιασεμί, αὐτὸς ἔλεγε, πῶς μονάχα τέτοιο ὄνομα μοῦ ταυριάζει, τὸν ψεύτη! Τώρα, ἔσὰ μὲ κρίζουν Γιασεμί, νομίζω πῶς ἀκούω τὸν ἦχο νεκρῆς καμπάνας.

Κ' οἱ σκέψεις τῆς ξακολούθησαν τὸ ἴδιο πάντα· γυρίζω τὰ φύλλα, φοβᾶμαι μὴν ἐρῆθ κανέναν, καὶ θέλω, ὦ νά, πῶς τὸ θέλω, νά φτασω ὡς τὸ ὕστερο. Κάτι μοῦ σβίγγει τὴν καρδιά καὶ νομίζω πῶς μοῦ τὴ ματώνει, μὰ μ' ἀρέσει, αἰστανόμενα τὴν ἠδονὴ τοῦ πόνου.

δρόμο κατόπι τοὺς καὶ θά τοὺς ἔφτανε βέβαια ἂν ὁ κακοστρωμένος ἀνήφορος εἶχε ἀκόμα μακρὸς ἀρκετό, καὶ γιὰ τοῦτο ἐκιντοῦσαν τᾶλογο χωρὶς πάψη. Ἐκείνη ὅλο ἔκανε δύναμη νά γλιγορέψῃ τὸ τρέξιμό τῆς· ἡ ἀπελπισία, ὁ ταραχος τῆς ψυχῆς τῆς τῆς ἔδιναν ἀσυμείθιστη μπόρση, καὶ ἐγκαρδιόνετο πῶς κάθε στιγμῇ ἐγενότου μικρότερη κ' ἡ ἀπόσταση. μὰ αἰστανότου κι' ὅλας πῶς ἡ πνοὴ ἐρρίχτε νά τῆς λείπει, καὶ παρατηροῦσε πῶς ἦταν σιμὰ τὸ τέλος τοῦ ἀνήφορου. Ἐπειτα τᾶλογο θά πληλοῦσε στὸν ἴσιο δρόμο, καὶ πῶς θά δυνότου νά τὸ προσφτάσει! Κ' ἔτρεχε, κ' ἔτρεχε.

Ἦταν τὸ ρόβολο φυτεμένο ἐλθές, ὄλοπράσινο κ' ἐπιδόροσο· τὰ φύλλα καὶ τὰ λουλούδια ἐμισοκόρουσαν τὸ δρόμο πού τώρα ἐγύριζε λίγο· καὶ στὸ γύρισμα ἦταν κι' ὅλας ἓνα μονοπάτι, κούραστικό, ὀρθὸ καὶ γιοματὸ σκαλιὰ, μὰ πού ἐκοφτε καμπόση στρατὰ κ' ἐβγαζε κι' αὐτὸ στὴν κορφὴ τῆς ῥάχης, στὸ τέλος τ'ἀνήφορου. Κ' ἡ Σταλαχτῆ τὸ πῆρε. Λεγάμενη ἀνέβαινε κ' ἐβλεπε τᾶλογο ν' ἀνεβαίνει δίπλα τῆς τὸ γύρο, ὁ ἴδρος τῆς ἔβρεχε τὸ πρόσωπο καὶ τὸ λαροῦγγι τῆς ἦταν στεγνὸ καὶ τὴν ἐτυραγνόουσε. Ἐφτακε πάνου· ἀλλὰ κείνην τὴ στιγμῇ τᾶλογο ἐδιάβαινε ἀπὸ μπροστὰ τῆς, κι' ὁ Ἀρτέμης, πού ἦταν καθαλλάρης καθιστὰ στὴ σκαῖρα καὶ τῆς ἐγύριζε τὴς πλάτες, δὲν ἐστράφηκε οὔτε νά τὴν κοιτάξει. Μὲ δύο τρεῖς βιαστικὲς λασιές τὸ ζῶο ἀποτέλειωσε τὸν ἀνήφορο.

Καὶ κείνη ἐνόμισε πῶς οἱ δυνάμεις τῆς τὴν παραιτοῦσαν, ἔκουσε τὰ πλεμόνια τῆς νά σφουρίζουν, καὶ τῆς ἐφάνηκε πῶς ἐπερτε στὴ γῆς. Ἐσῦρθηκε ἀκόμα σιγὰ σιγὰ κατόπι τοὺς, ἀλλὰ τᾶλογο τώρα ἔτρεχε στὸ σιάδι κ' ἐπήγαινε κάθε στιγμῇ μακρό-

2. 6. 1904. — Τὸ περίμενα, πῶς θ' ἀρρώστιανα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἐφυγε, ἔλεγα, θὰ μπερῶ νὰ ζήσω; Σήμερον ὁ γιαντρός φαινόντανε στενωχωρημένος, μὲ μισόλογον ἀπαντοῦσε τῆς μητέρας μου. Ὁ ἀνόητος! γὰρ νὰ τὴν ἀνεσυχῆ τὴν κατημένη περισσότερο. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἡσυχη, λυπάμαι μονάχα γὰρ τὴ μαμά· ἀδιαφορῶ γὰρ ὅλα ἄλλα. Θὰ φαίνεται παράξενο, ἀφοῦ εἶμαι τόσο νέα, μὰ πάλι ἀφοῦ νέα γνώρισα τὴν πίκρα τῆς ζωῆς; Μὴ σὲ μέλει, μαννούλα μου, καὶ πάντα γελαστή θὰ μὲ βλέπης, θὰ κἄνω ἀγῶνα, τὸ ξέρω, μὰ ἀφοῦ εἶναι γὰρ τὴν ἡσυχία σου! Γλυκειά μου μάννα, σὺ μονάχα ἀπὸ τὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ, ὡς ποῦ νὰ σφαλίσῃ τὰ μάτια του, εἶσαι πάντα ἴδια, φιλόστοργη, πονετικιά, χρυσή, σὺ μονάχα.

Δὲν ἀντέχω νὰ διαβάσω τὴν ἱστορία τοῦ πόνου της. ἡ καρδιά μου χτυπᾷ σὰ δαμονισμένη. Γυρίζω γλήγωρα τὰ φύλλα, φτάνω στὴν ὑστερὴ ἡμερομηνία, εἶτανε γραμμμένη ἐξ ἡμέρας πρὶν πεθάνῃ.

Ὀκτώβριος 12. — Σήμερον μοῦ περνᾷ μιὰ ἰδέα· μ' ἀγαποῦσε σὰν ἀδερφὸν του, γιὰτ' ἦμουν μικρούλα, σὰ μὲ ξαναιδῆ μεγάλα παιδιὰ, ποῖος ξέρει... Μπορεῖ αὐτὸ; νὰ τὸ πιστέψω; μήπως δὲ διάβασα τὴν ἀγάπη στὰ μάτια του τὴν παραμονὴ τοῦ μισμοῦ του; τί σημαίνει, ἂν τότες ἀγαποῦσε μιὰ μικρούλα; μήπως οἱ μικρὲς δὲ μεγαλώνουν;

Δὲ μπορῶ νὰ γράψω πολὺ, μοῦ τρέμει τὸ χέρι καὶ τὸ μέτωπό μου καίει, ὡς πῶς καίει! Ἄχ! ἄς αἰστανόμουνα μιὰ ἄλλη φορὰ τὰ χεῖλια του στὸ μέτωπό μου, θὰ μοῦ περνοῦσε ἡ καούρα καὶ θὰ ξαναρχόντανε ἡ ζωὴ στ' ἀρρωστημένο μου κουφάρι, δεύτερη ζωὴ θὰ λάβαινε τὸ Γιασεμί. Ἄχ! ἄς τὰ αἰστανόμουνα μονάχα! Μὰ ἡ Γερμανίδα; Ἄχ, αὐτ' ἡ Γερμανίδα!

Ἐδῶ τελειώνουν οἱ «Κραυφές της σκέψης» τόσα μαχαίρια γὰρ τὴν καρδιά μου.

Καὶ μπροστὰ στὴς σκέψεις ἐκείνες, εἰκόνα μιᾶς ἀγνῆς καρδίης, ἐνὸς εὐγενικοῦ χαραχτήρα, στὴ θέση

τερα. Τότες ἐνοιώσε πῶς σωτηρία πλιὰ δὲν ὑπαρχε, πῶς ἡ μοῖρα τὴν ἔσπερε στὸ χαμό. Ἐκοίταξε ὀλόγυρα τὴν χωρὶς νὰ ξέρει γιατί, κ' εἶδε σιμά της πολὺ ἓνα πηγάδι. Καὶ μὲ μιᾶς ἐσέξε στὸ νοῦ της ἡ ἰδέα, πῶς τὸ πηγάδι θὰ τῆς προωδοῦσε ἡσυχία θάνατο, ἀνάπαψη γὰρ τὰ πάθια της ὅλα· καὶ μόλις ἐσκέφτηκε τὸ θάνατο καὶ τὸν ἀποφάσισε. Ἐπεσε μέσα μὲ τὸ κεφάλι. Τὸ νερὸ ἀρμμένο ἔβρασε· ὁ θόλος ἀντιλάλησε.

Καὶ τἀνακῆτομα τοῦ νεροῦ καὶ τῆ βροθὴ τᾶκουσαν κ' ὁ καθαλλάρης κ' ὁ Στάθης, κ' ἐγύρισαν νὰ κοιτάξουν τρομαχμένοι· κ' οἱ δύο.

«Ἐπεσε μέσα» εἶπε ὁ Ἀρτέμης γυρίζοντας τᾶλογο καὶ κιοινίζοντας.

«Ἐπεσε μέσα» εἶπε ὁ δούλος του ἀνοίγοντας τὰ μάτια.

«Νὰ τὴ γλυτώσουμε» ξανάειπε ὁ Ἀρτέμης κ' ἐκίνησε μ' ὅλη τὴ γλιγωραδα τᾶλόγου του, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὸν ἀκολουθοῦσε καταπόδι.

Σὲ μιὰ στιγμή ἔφτασαν τὰ νερὰ ἐχτυπιῶνταν ἀκόμα· κ' ἐνῶ ὁ Ἀρτέμης ἐπηδοῦσε ἀπὸ τᾶλογο ὁ Στάθης ἐσκυψε στὸ φροχέλι κ' ἐμέτρησε μὲ τὸ βλέμμα στὸ βάθος. — «Καταβαίνω» εἶπε.

«Ὅχι δε σὲ σῶνω» τοῦ ἀποκρίθηκε· λύσε γλιγωρα τὰ σαμαρόσκονα θὰ κρεμαστῶ ἐγὼ». Κ' ἔτσι λέγοντας ἐρρίχνε μερικὰ φορέματα, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐξερπέρθευε γοργὰ τὰ σκιοινιά, κ' ἔδενε μιὰ κλώνα σ' ἓνα σιμωτεινὸ δέντρο. Ἐπειτα ἤρθε ἀμέσως στὸν Ἀρτέμη, ποῦχε καθίσει στὸ πηγαδιοῦ τὴ βύρα, καὶ μὲ τὴν ἄλλη κλώνα ἄρχισε τοῦτος ἐφτός νὰ καταβαίνει, κ' ὁ Στάθης ἐβάστουσε ἀπὸ πάνω τὸ

ἐκείνη ποῦ γύρω της φτερούγισαν ὄνειρατ' ἀγνά, χρυσῆς ἐλπίδες, πόνοι, ἀπελπισίες, στεναγμοί, στὴ θέση ἐκείνη ὁ σοφός, Γιασεμί μου, σκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὰ δύο του χέρια κ' ἐκλαψε σὰ μικρὸ παιδί, ἐκλαψε δὺο θανάτους, τὸ θάνατο μιᾶς ὁμορφῆς νεότητος — σπαρχατικὸ νεκρῶμα ἀγῶν νεανικῶν παλμῶν — καὶ τὸ θάνατο τῆς εὐτυχίας του, ποῦ τὴν ἔχασε πρὶν τὴ γνωρίσῃ καὶ ποῦ ὅταν ἔμαθε τὴν ὑπαρξή της κείτονταν μπροστὰ του πτόμα, ἐρείπιον, μῆμα, σκοτεινιά.

Καβαδάτες 18. 9. 1905.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΤΟ ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟ

Φίλε Νουμά,

Μία μικρὴ ἱστορία σχετικὴ μὲ κάτι ποῦ γράφεις στὰ Φαινόμενα καὶ Πράγματα τοῦ τελευταίου φύλλου γὰρ τὴ μετάφραση τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὴν περασμένη Λαμπρῆ. Ἐδῶ στὸ νησί μας κοντὰ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα μιλοῦν καὶ τὴν Ἀρβανίτικη. Στὸν ἑσπερινὸ τῆς Λαμπρῆς—τὴν Ἀγία δηλαδή—συνειθίζου κ' ἐδῶ νὰ διαβάζου τὸ Εὐαγγέλιο ὅλοι οἱ παπαδες σὲ ἄλλη ὁ καθένας γλῶσσα. Πρῶτα διαβάζαν τὸ κείμενον, μιὰ μετάφραση σὲ καθαρεύουσα, καὶ μιὰ ἀρβανίτικη. Ἀπὸ τὰ Εὐαγγελιακὰ τὸ διαβάζου μόνον ἀρχαῖα καὶ Ἀρβανίτικα. Ὅταν τέλειωσε ὁ ἑσπερινὸς μιλοῦσα μὲ κάτι φίλους μου σφουγγαράδες ἀπλοῦς, ἀγράμματους σχεδὸν ἀνθρώπους. Ὁ ἓνας τότε μοῦ εἶπε. *Τὴ ὁμορφὸ τὸ Εὐαγγέλιο σήμερον. Μοῦ γόμοσαν τὰ μάτια δάκρυα. Μὲς τὴν καρδιά μου τὸ νοῖωσα.*

Καὶ μοῦ ξανάειπε τὰ ὁμορφώτερα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου... ἀρβανίτικα. Ἐκεῖνα εἶχε νοιώσει, γιὰτ' εἶταν γραμμμένα σὲ μιὰ ἀπὸ τὴς δύο γλώσσας ποῦ μαθαίνει ἀπὸ μικρός.

Ἄς εἶναι· μὲ ρώτησε τότε ἓνας ἄλλος ἀπὸ τὴ

σκοινὴ τεντωμένο, βοηθώντας τον ἔτσι στὸ κατέβασμα. Τὸ πηγάδι ἦταν βαθύ κ' εἶχε νερὸ πλήθον.

«Βάστα» εἶπε ἀπὸ μέσα ὁ Ἀρτέμης ἄμα ἔφτακε τὴν ὄψη τοῦ νεροῦ, ποῦ ἀνακατενότου. Κ' ἐκοίταξε. Ἡ Σταλαχτὴ ἐξαναρχότου στὸν ἀφρὸ κουνώντας ἀκανόνιστα κ' ἀπελπισμένα τὰ χέρια, κ' ὅταν τὸ κεφάλι της ἐβόηκε ὄξω, τὸ στόμα της, ποῦθελε νὰ φωνάζει, ἐγαργάρισε βραχνὰ μιὰ στιγμή, ἔπειτα τὸ νερὸ τὴν ἐσκέπασε μπουρμουλίζοντας, κ' ἄρχισε σύγκορη νὰ βουλάει. Μ' ἓνα χέρι ὁ Ἀρτέμης ἐκρεμάστηκε ἀπὸ τὸ σκοινὶ κρατώντας τὰ πόδια στὴς λιθασμένες πέτρες, ἐσκυψε μ' ὀρμή, κ' ἔδραξε ἀπὸ τὰ μαλλιά τὴ δυστυχημένη. Τὴν ἐπράθηξε πάλι ἀπάνου τὰ χέρια της ἐσπεροδουκλωθῆκαν στὸ βραχιόνι του καὶ τὰ νύχια της ἐμπηχτήκαν στὸ κρᾶς του.

«Τράβα» ἐφώναξε ἀπὸ μέσα «εἶνε βραειά· μοναχὸς δὲ θὰ μπερῶ ν' ἀνέβω».

«Βαστάξου μιὰ στιγμή» ἀποκρίθηκε ἀπὸ πάνω· «κάποιος ἐρχεται καὶ θὰ βοηθήσει. Ἐπλάκωσε». Καὶ μ' ὅση δύναμη εἶχε στὰ πλατεῖα του στήθια ἐφώναξε:—«Ἐλα γλιγωρα, Γιάννη·ἐδῶ πνιγόνται».

«Πνιγόνται;» εἶπε στατικὸς ὁ Γιάννης ὁ Λάκουρας, ποῦχε φτάσει τρεχάτος. Κ' ἐπρόστεσε.—«Ἐρχόμενα σταμπέλι, ἤξερα πῶς θὰ συνέβαινε κάτι, ἀφοῦ τὴν ἀπελπίσατε». Κ' ἔπιασε τὸ σκοινί.

«Τράβα» τοῦπε ὁ Θανάσης πέρνοντας φῶρα κρέμονται κ' οἱ δύο· τράβα».

Μὰ ὁ Γιάννης ἔμεινε ἀκίνητος. Κι' ὁ Στάθης ἔστρεψε τὸ πρόσωπο καὶ τὸν ἐκοίταξε καταμάματα· τὸν εἶδε γλωμό, μὲ τὰ μάτια βγαλμένα ἀπὸ τὴς κόχες, μὲ σκληρὴν ἐκφραση στὰ χεῖλια. Κ' ἐτρόμαξε.

συντροφικὰ—αὐτὸς εἶχε βγάλει τὸ ἑλλ. σχολεῖο—γιατὶ τάχα νὰ μὴ διαβάσου τὸ Ἐδαγγέλιο καὶ στὴν ἀπλὴ γλῶσσα νὰ τὸ καταλαβαίνουμε κ' ἐμεῖς; Μὲ λίγα λόγια τοῦς θύμισα τὰ Εὐαγγελιακὰ καὶ γιὰτὶ δὲν ἀφήνου οἱ μούμιες τῆς Ἀθήνας νὰ μεταφραστῆ. Καὶ ἀνοῖξαν τὸ στόμα καὶ ἀποροῦσαν, καὶ θὰ ἀποροῦν ἀκόμα πιστεύω. Καὶ ὁ ἀκηκοὺς μεμακρύτερα.

Ἰδρα 3 Ὀκτώβριον 1905.

M. ANΘ.

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΚΟ

Ἄπο Πέμπτη ὅς Πέμπτη

Ἰπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Κυρ. Μανρομιχάλης.

Σκοτωμοί. Ἐπαρχίης 6.

Λαθωμοί. Ἀθήνα 4, Περαιὰς 3 ὁ ἓνας ἀπὸ τὸ τρέμ), Ἐπαρχίης 10.

Κλεψιές. Ἀθήνα 5, Περαιὰς 1, Ἐπαρχίης 4 (Μιὰ ληστεία στὴ Μάντρα καὶ ἄλλη μιὰ στὴν Ἀγιά).

Ἀπαγωγές. Καμιά. Περίεργο!

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Κάποιον λογιώτατο ὁ γιὸς πῆγαινε στὸν πόλεμον κ' ἔταξε στὸν πατέρα του ὅτι θὰ τοῦ φέρῃ τὸ κεφάλι ἐνὸς ὄχρου.

—Ἐξουμα: νὰ γυρίσης χωρὶς κεφάλι, φτάνει μόνον νὰ σὲ ἴδω γερὸ καὶ νὰ γερῶ.

— Ταξιδεύοντας κάποτε ἓνας λογιώτατος, ἓνας κερὰ φλὸς κ' ἓνας μπαρμπέρης, συμφωνήσανε νὰ φυλάξῃ καθένας τους τέσσερες ὥρες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο θὰ κοιμοῦνται. Κι ἔπεσε ὁ λαχνὸς πρῶτα στὸν μπαρμπέρη· κ' αὐτὸς γ' ἐστέο ξούρισε τὸ κεφάλι τοῦ λογιώτατου ἐνῶ κοιμότανε, κ' ἄμα ἤρθεν ἡ ὥρα του τὸν ξύπνησε. Μὰ ὁ λογιώτατος ξύπνοτας τὸ κεφάλι του ὕστερ' ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ βρίσκοντας τὸ δίχως τρίχες, εἶπε·

— Τί βλάκας αὐτὸς ὁ μπαρμπέρης· ἔκαμε λάθος κ' ἀντὶ γὰρ μὲνα ξύπνησε τὸν κερὰφλό.

«Ὅχι τοῦς πνίζω» εἶπε ὁ Γιάννης.

«Τράβατε» ἐφώναξε ἀπὸ κάτου ὁ Ἀρτέμης «τὰ χέρια μου καίνε σὰ νὰ βαστοῦσα ἀθράκια».

«Τί θὰ κάμεις;» εἶπε ὁ Στάθης βλέποντας τὸ Γιάννη νὰ βγάξῃ ἀπὸ τὴ ζωὴ τὸ μαχαίρι.

«Ἐκείνου τοῦ πρέπει τιμωρία, ἐκείνη γιὰτὶ νὰ ζεῖ στὴν ἀτιμία;» ἀποκρίθηκε· «γι' ἀπὸ μὸ τὴν ἐπήρετε;»

Τώρα ὁ Στάθης ἐφώναξε:—«Ἀφέντη ἄφησέ την καὶ μοναχὸς σου ἀνέβα». Κι' ἄφησε τὸ σκοινί. «Ἄ, μὴ μοῦ τὸν σκοτώσεις» ἐπρόστεσε κ' ἐρρίχτηκε πάνω στὸ Γιάννη γὰρ νὰ τὸν ξαματώσει.

«Τράβατε» ἐφώναξε πάλι ὁ Ἀρτέμης «δὲν τὴν ἀφίνω».

Κι' ὡς τόσο ὁ Γιάννης ἔλεγε ἀγριεμένος:—

«Φεύγα, ἄτιμε μεσάτωρα, σὲ σφάζω καὶ σένα». Μὰ ὁ Στάθης εἶχε χάσει κάθε φόβον, μὲ τὸ κορμὶ του ἐδιαφέντευε τὸ σκοινί, κ' ἐπάσκιζε νὰ σιμώσῃ τὸν ἄλλον, ὡς ποῦ μιὰ μαχαίρια τὸν ἐσώριασε κατὰ γῆς λαθωμένον.

Κι' ἀμέσως μὲ τὸ ματωμένο μαχαίρι ὁ Γιάννης ἔκοψε τὸ σκοινί· τὸ νερὸ ἀρμμένο ἀπὸ τὰ δύο κορμιά, ποῦ βούλιαζαν, ἔβρασε κ' ἀναπετάχτηκε ὡς τὸ φροχέλι, κ' ὁ φωνᾷς ἐτήραξε τρυγύρου του σὰν ξαφρισμένος ἀπὸ τὸ ἔργον του.

Ἐνα κοράκι ἤρθε κ' ἐκάθισε στὴν ἑλλά, ὅπου ἦταν ἀκόμα δεμένο ἓνα κομματι τοῦ σκοινοῦ, κ' ἐκράξε· κ' ὁ Γιάννης ἀνασηκόνοντας τὰ μάτια εἶπε:—«Ἐκαμα κρίση».

Κρασάδες, — Ἰούνιος 1905.

K. ΘΕΟΤΟΚΗΣ